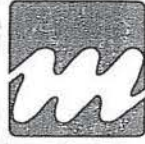

Sayı: 2

Yıl: 1986

MARMARA ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK LÜK ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

İstanbul - 1987

SÜLEYMAN NAHİFÎ'NİN HİCRETÜ'N-NEBÎ ADLI MESNEVÎSİ

ÂMİL ÇELEBİOĞLU *

Edebiyatımızın dinî, tasavvufî ve ahlâkî mâhiyette olan mahsûlleri, belki de lâdînî eserlerden daha fazladır. Ayrıca gerek Halk gerek Dîvan edebiyatında olsun, lâdînî mevzûlardaki eserlerin dokusunda, dinî kültürün tezâhürlerini her an tesbit etmek mümkündür. Hâl böyle iken malzeme, mevzu ve muhteva bakımından, dinî ve tasavvufî edebiyatımızın üzerinde, zenginliği nisbetinde lâyıkıyla durulmamış, yeterli tesbit, tasnif ve değerlendirmeler yapılmamıştır ¹.

Dinî konuların, daha ziyade nesir tarzında yazılması tabii olmakla birlikte dinî ve bilhassa tasavvufî pek çok eser de manzum olarak kaleme alınmıştır. Diğer yandan Birgivi'nin *Vasiyet*'i gibi bazı mensur eserler nazma çekilmiş, Molla Fenari'nin mensur ve Arapça *Şurûtu's-salât* risâlesinin muhtelif manzum tercümeleri yapılmış, Yazıcıoğlu Mehmed'in yine Arapça ve mensur eseri *Megaribü'z-zaman*, bizzat müellifi tarafından *Muhammediyye* adıyla nazmen Türkçeye tercüme edilmiştir ². Hattâ:

*Ne kim nesir ile dinmemişdür anı
Sakin nazm itme işitgil beni*

*Raiyyet nesir nazm ana pâdişah
Olupdur bilür ma'ni milkine şah* ³

beyitlerinde görüldüğü üzere doğrudan doğruya manzum yazmak yerine, mensur bir eserin, nazmen yeniden kaleme alınmasına itibar olunduğunu, bazan da nazmın nesre tercih edildiğini söyleyebiliriz. Mâmafih Esfîrî'nin,

* Prof. Dr. M. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi ve küçük bir tasnif denemesi için bkz. Âmil Çelebioğlu, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara, 1983, s. 153-166.

² Yazıcıoğlu Mehmed, *Muhammediyye*, Haz. Âmil Çelebioğlu, İstanbul, 1975, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi nr. 55-58, c. I-IV.

³ Bedr-i Dilşad, *Murad-nâme* (telifi: 830/1427), Millî Ktp. Fahri Bilge koleksiyonu, nr. 470, yk. 198^a. Bu esere dair bilgi için bkz. Âmil Çelebioğlu, "Kâbus-nâme Tercümesi Murad-nâme'ye Dâir", *Türk Kültürü*, Ankara, Ekim 1978, s. 192, s. 15-24.

Muhammediyye'yi nesre çevirmesi gibi bazı manzum eserlerin dahi nesre aktarıldığı vâkidir.

Nazmın tercihinde, millî bir zevkin rolü olabileceği gibi manzum eserlerin daha zevkle okunabileceğini, manzum lügatlerin bile yazıldığını hatırlarsak, bu tür eserlerin daha kolay ezberlenebileceğini, yani tâlimî yönünün daha müessir olabileceğini düşünmek mümkündür⁴.

Gerek müstakil ve mürettep manzum eserler arasında *Fâtiha*, *İhlâs* gibi bazı sûrelerin tercüme ve tefsirleri; *kırâat*, *tecvîd*, *esmâ-yı hüsnâ* ve benzeri konular yanında *fıkıh*, *Kâbe*, *menâsikü'l-hac* vs. ile alâkalı muhtelif mevzulardaki manzumelerde, gerekse kasîde, gazel, ilâhî ve benzeri türden şiirlerin muhtevasında, en çok, Hazret-i Peygamberle ilgili eser ve telmihlerle karşılaşırız.

Dînî edebiyatımızın Hz. Peygamberle alâkalı olarak en fazla mahsulleri mevcut olan nev'i, muhakkak ki *na't*lardır. *Na't*lar, dînî, tasavvufî ve lâdînî Dîvan veya Halk edebiyatının her çeşit şekil ve türleriyle bir kaç beyitten takrîben kırk elli beyte kadar Hz. Peygamber medhinde ve vasfında yazılan şiirlerdir⁵. Hattâ *na't* yazmak, klâsik edebiyatımızda çok kere vaz geçilmez bir gelenek hâlini almış; bilhassa mürettep dîvanlarda ve mesnevîlerde, bir tertip husûsiyeti olarak *tevhîd* ve münâcatlardan sonra bir veya daha fazla *na't*lar yer almıştır. bazan da âşıkâne görünen gazel ve benzeri bazı manzumeler, meselâ *Fuzûlî* de olduğu gibi, aslında *na't* nev'inden şiirlerdir.

Ayrı bir nazım türü olan *na't*ların veya birkaç beyitle de olsa Hz. Peygamber'in övgüsünü ve sevgisini ihtiva eden şiirlerin haricinde, Hz. Peygamber'le alâkalı her biri başlı başına araştırma mevzuu olan ve asırlar boyu mahsulleri verilegelen bir hayli dînî-edebî nev'iler mevcuttur. Bunlara, bütünüyle veya bir kısmıyla Hz. peygamber'in hayatını konu alan *sîre*ler veya *sîre* bölümleri olup zamanla birer müstakil eser hâline gelen *mevlid*, *mî'rac*, *mu'cizat*, *gazavat* ve *hilye* gibi yahut *kırk hadis*, *yüz hadis*, *esma-yı nebî* ve *şefâatnâme* türünden eserleri misâl olarak zikredebiliriz.

*Na't*lardan sonra hem müstakil eser olarak yazılan hem de çeşitli şiirlerin dokusuna en çok giren ve ilham kaynağı olan diğer bir mevzu da *mîrac*dır. Halk ve Dîvan edebiyatı mahsüllerinde *mîraca* ilgili husûsiyetlerin zikri veya telmihleriyle yahut *mîraca* dair ilâhî ve gazellerle karşılaşılabilceği

⁴ Bazı görüş ve misâller için bkz. Âmil Çelebioğlu, "Türk Edebiyatında Manzum Dînî Eserler", *Şükri Elçin Armağanı*, Ankara, 1983, s. 154-156.

⁵ Tabiatıyla aynı zamanda mensur *na't*lar da mevcuttur.

gibi *na'*larda olduğu şekilde *-na'*lar kadar olmamakla beraber- bazı mürettep divan ve mesnevîlerin başlarında bir tertip geleneği olarak *tevhid*, *münâcat* ve *na'*tı müteakip *mîracîyeler* de bulunmaktadır⁶.

*Sîre*lerin bölümlerinden birisi de *hicrettir*. *Sîre*lerin hâricinde *mevlid* ve benzeri bazı eserlerde, az veya çok bu mevzua temas edildiği gibi müstakil bir eser olarak da *hicret* konusu işlenmiştir. *Mîrac* kadar olmamakla birlikte bu mevzu dahi, edebî ve tasavvufî mâhiyette, şiirimize kaynaklık etmiştir. Meselâ: *Hazret-i Ebûbekir* için kullanılan *yâr-ı gâr* terkîbi, mecâzen yakın dost, sevgili mânâlarına gelmektedir. Ayrıca *örümcek* ve *güvercin*le ilgili mısraların yanında *gâr-ı gam*, *gâr-ı mezellet* (dünya) gibi ifadeler, *hicretle* alâkalı âyet, hadis ve vâkıalara telmihler tesbit edilebilir:

Senden ayruk gönlüme yokdur vefâlu yâr u dost
Ey cefâsuz hüsni kâmil yâr-ı gârım kandesen⁷

Nesîmî

Anâkıb perde-i zünbûrı çekdi bâb-ı gâr üzre
Nola görmezse çeşm-i düşmene bir ağ idi gûyâ⁸

Sâbit

Anâkıb bâb-ı gâra çekdi dibâ perdesin fî'l-hâl
Kebûter beyzasıyla virdi zîb-i lü'lü'-i lâlâ⁹

İzzet Molla

Gâlib ol Sıddîk-ı râh-ı hicretim kim aşk ile
Murg-ı kudsî bir kebûterdir derinde gârımın¹⁰

Leskofçalı Gâlib

Zîr-i tâk-ı serde olmuş akl-ı vahy-âver nihan
Sanki itmiş kendini gâr içre peygamber nihan¹¹

⁶ Edebiyatımızda mîrac konusu için bkz. Metin Akar. *Türk Edebiyatında Manzum Mîrac-nâmeler*, H. Ü. Sosyal ve İdari Bilimler (Edebiyat) Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bl. ktp., doktora tezi, Ankara, 1980.

⁷ *Seyyid Nesîmî Divânı'ndan Seçmeler*, Haz. Kemâl Edib Kürkcüoğlu, İstanbul, 1973, s. 193.

^{8,9} Âgah Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul, 1943, s. 131.

¹⁰ *Leskofçalı Gâlib Divânı*, İstanbul, 1335, s. 110.

¹¹ *Lügat-i Nâci*, İstanbul, s. 546-547.

*Şol ki buldu berr ü bahrin sâhibin
Habs olup bir gâr-ı gamda kalmadı
Var mıdır bir dil bu deşt-i kahrda
Su gibi deryâ-yı lûfta dalmadı*¹²

Bursalı İsmail Hakkı

*Hak bizimle biledir sanma bizi tenhâ sen
Olagör nusrat-ı Mevlâ ile bî-pervâ sen
Bir iki gün çekelim gâr-ı mezelletde çile
Kime râzı ola izzet göresin ferdâ sen*¹³

Bursalı İsmail Hakkı

*Tasavvufî yönden hicret, zâhîrî ve bâtınî veya sûrî ve mânevî olmak üzere iki türdür. Zâhîrî hicret de zarûrî olan veya olmayan diye ikiye ayrılır. Herhalde bu hususta "Allah ve resûlü için, nikâh ve dünya menfaati için hicret olunur. Kişinin hicreti, niyetine göredir"*¹⁴ meâlindeki hadis-i şeriften ilham alınmıştır. *Bâtınî hicret* ise: "Hicret iki çeşittir: Biri hicret etmen, diğeri, seyyiattan Allah ve resûlüne hicret etmendir"¹⁵ hadîsinden kaynaklanır. "... Kim âyet ve hadîse göre amel eder, nefsinden ve halktan uzaklaşır ve kalbi ile Allâh'a hicret ederse haklı ve doğru olur."¹⁶ *Mânevî hicret*, terk-i ihtiyardır ve dâimîdir. *Zâhîrîsi* ise muvakkattir. *Mânevî hicrette* nefisten gönüle, gönülden başa (akla), baştan rûha, ruhtan Hakk'a sefer edilir. Nefs islâmın, gönül îmânın, baş mârifetin, can tevhîdin menzildir¹⁷. Varlık âleminde yokluk âlemine hicret gönülde olur¹⁸:

*Gel seni senden cüdâ kıl âkıl isen Hakkıyâ
Hicret it varlık evinden yokluğa ol âşinâ
Çünkü yoklukdur tarîk-ı enbiyâ vü evliyâ
Bu vücûdun menzîlinden kurbete ir vuslatâ*¹⁹

Bursalı İsmail Hakkı

¹² Bursalı İsmail Hakkı *Ferahu'r-Rûh* Muhammediye Şerhi, Bulak, 1252, c. I, s. 204.

¹³ *A.e.*, s. 202.

¹⁴ Bedreddin Ebû Muhammed, *Ümdetü'l-Kârî*, İstanbul, 1308, s. 21.

¹⁵ Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevî, *Râmüzü'l-Ehâdis*, Terc. Naim Erdoğan, İstanbul, s. 298, hadis nr. 2986.

¹⁶ *Kuşeyrî Risâlesi*, Haz. Süleyman Uludağ, İstanbul, 1978, s. 133.

¹⁷ Seyyid Câfer Seccâdi, *Ferheng-i Lûgat ü Istîlâhât u Tâbirât-ı İrfânî*, Tahran, 1350/1971, s. 496.

¹⁸ Âmil Çelebioğlu, *İbrahim Hakkı Divânı'nda gönül*, Milli Kültür, Ankara, Aralık 1979, c. I, S., 12, s. 35. Ayrıca bkz. Mustafa Kara "Tasavvuf Tarihinde Hicretin Yeri ve Tasavvuf Eğitimi Seyahatin Değeri" 15. Asırda İslâm (tebliğler), Ankara, 1983, s. 101.

¹⁹ Bursalı İsmail Hakkı, *a.g.e.*, s. 201.

Gönülde eyle sefer ger Hudâ-yı istersen
Huyundan it güzere ol âşinâ-yı hulk-ı Hudâ²⁰

Erzurumlu İbrahim Hakkı

Başka bir ifadeyle *mânevî hicret*, maddeden mânâyaya, nefisten gönüle, halktan Hakk'a yönelmek, "ölmeden önce ölmek"tir. "İki günü müsâvî olan aldanmıştır" hadîsine her an kemâl yolunun yolcusu olabilmektir. Yani mâsivâullahı (Hak'dan gayriyi) terk, ağyarı bırakıp dost-ı hakîkîyi bulmaktır. Sırayla *dört kapı* (şeriat, tarikat, mârifet, hakikat)yı açmak, tenden, candan geçmek; *bilmek, bulmak ve olmak* (ilme'l-yakîn, aynel-yakîn, hakka'l-yakîn)tir. Nehrin denize koşması gibi vuslat için hakîkî sevgiliye varmak; gâyeye ulaşmak için nefisten akla, akıldan gönüle, gönülden aşk âlemine seyahat etmek, bu yollarda her türlü mihnet ve meşakkate katlanabilmektir.

"Hz. *Ebübekr*'in böcek, sinek, yılan ve akreb gibi zehirli hayvanat var ise Hz. Peygambere herhangi bir zarar gelmemesi, kendine isabet etmesi için ondan önce mağaraya duhûlü ihtiyar etmesine ısâr derler ki sehânın fevkındadır. Pes mürid irâdetinde gerçek olsa mürşidin yoluna can bezl eder ve ondan nesne sakınmaz."²¹ "Bu itibarla Hz. Peygamberle mürşide, Hz. *Ebübekir* ile müride telmih olunur. Tarikat-nâmelerde, -şeyh revan olsa derviş gece önünce gide, gündüz gitmeye- denildiği, Hz. *Siddik*'in, şeb-i hicrette Fahr-i âlem önünce hareketinden me'huzdur."²²

Üzerinde ayrıca durulması gereken edebî ve tasavvufî mâhiyetteki hicret mevzuuna, *Mevlânâ*'nın ve onun serbest bir tercümesi olan *Erzurumlu İbrahim Hakkı*'nın gazelleriyle son veriyoruz:

"Ağaç bir yerden bir yere gidebilseydi, ne testere eziyetini çekerdi, ne cefa yaralarıyla yaralanır-berelenirdi.

Sağır kaya gibi oldukları yerde kalakalsalardı, ne güneş ışık verirdi, ne ay ışığı âlemi ışırtırdı.

Deniz gibi durdukları yerde dursalardı. *Fırat* da acırdı, *Dicle de Ceyhun* da.

Hava, bir kuyuda hapis kalsa zehir olur, bak da gör, hava bile duruştan ne ziyana uğradı.

Deniz suyu, yolculuğa çıktı, havaya ağdı da bulut oldu mu acılıktan kurtuldu, helvaya döndü.

²⁰ *Dîvân-ı İbrahim Hakkı*, İstanbul, 1263, s. 39.

²¹ Bursalı İsmail Hakkı, *Ferahu'r-Ruh* (Muhammediye Şerhi), Bulak, 1252, c. I, s. 202.

²² A.e., s. 201.

Ateşin yalımı, alevi yatıştı mı üstünü kül kapladı, öldü, yok oldu gitti.

Bak hele, *Yusuf-ı Ken'an*, babasının kucağından ayrıldı, yolculuğa düştü, ta *Mısır'a* kadar gitti de eşsiz bir makama ulaştı.

Bak hele, *İmranoğlu Mûsa*, anasının kucağından ayrıldı, *Medyen'e* gitti de o yol yüzünden ulu kesildi.

Muhammed s. a., Mîrac gecesi *Burak'a* bindi de yola düştü, "Yaklaştı, yakınlaştı, aralarında iki yay kadar bir yakınlık kaldı, hattâ daha da yakına vardı" makamını buldu.

Bak hele şeriat sahibi *Ahmed'e*, *Mekke'yi* bıraktı da ordu çektı, gelip çattı, *Mekke'ye* sahib oldu.

Bak *Meryemoğlu İsa'ya*, boyuna yolculuk etti de ölüleri diriltten âb-ı hayata döndü.

Usanmasaydın, sıkılmasaydın dünyadaki konukları, yola düşmüş, yolculuğa çıkmış erleri, birer birer, ikişer ikişer, üçer üçer sayar dökerdim.

Birazını gösterdim, geri kalanını sen bil, sen öğren, kendi huyundan, Tanrı huyuna ulaşmaya bak, yola düş."²³

*Eger şecer müteharrik olaydı cây-be-câ
Ne bıçkı zahmı çekerdi ne balta ile cefâ*

*Melûl olurdu cihan halkı şemsden her ân
Mukîm olaydı yirinde çü sahra-i sammâ*

*Furât u Dicle ve Ceyhûn acı olurlar idi
Eger yirinde sükûn itseleirdi çün deryâ*

*Havâda ebre sefer kıldı çünki bahr suyu
Halâs buldu acılıktan oldu çün helvâ*

*Peder kenârını terk itdi Yûsuf-ı Ken'an
Seferle Mısır'a azîz oldu anda müstesnâ*

*Habîb-i Hak çü sefer kıldı Mekke'den mağlûb
Seferle Mekke'yi feth itdi gâlib ol mevlâ*

²³ Mevlânâ Celâleddin, *Divân-ı Kebîr*, Terc. Abdülbâkî Gölpınarlı, İstanbul, 1958, c. III, s. 67. Bu gazel, Ali Deştî ve Fûrûzanfer neşrindeki mukabilinden bir hayli farklıdır: *Külliyât-ı Divân-ı Şems-i Tebrîzî*, Tahran, 1345, s. 451-452, 1141. gazel.

*Kıyâs kıl sefer-i zâhire gönül seferin
Tavattun eyleme âdetlerinde gözle rızâ*

*Saâdet-i dü-cihandır sana gönül seferi
Sana çü senden ırağ olmak oldu kurb-ı Hudâ*

*Ko sûreti sefer-i sûret eyle ey Hakkı
Huyundan eyle sefer hulk-ı Hak huy ola sana²⁴*

Edebiyatımızda *mevlid*, *mîrac*, *hilye* gibi mevzularda bir hayli müstakil manzum eserler mevcut olmasına rağmen hicret konusunda henüz kesin bir fikir verecek durumda değiliz²⁵. bu mevzuda bizim tesbit ve takdim ettiğimiz eser, Nahîfî'nin *Hicret-nâme*'sidir²⁶.

²⁴ *Divân-ı İbrahim Hakkı*, Erzurum İl Halk Ktp. nr. 14232, yk. 17^b-18^b. Bu nüsha, İbrahim Hakkı (1115-1194/1703-1780) nın sağlığında ve divân'ın tamamlanmasından iki yıl sonra 1170/1757 de, onun muhibb-i sadıklarından Derviş Yusuf tarafından istinsah olunmuştur. Bu gazelin, matbu nüshasındaki (Divân-ı İbrahim Hakkı, İstanbul, 1263/1847, s. 38) yazılışında birkaç yanlış ve noksan kelime mevcuttur: 3. beyitteki çün: çü, 6. beyitteki mağlup: olup şeklindedir. Makta beytinde, "Hakkı"dan önce "ey" nidası bulunmamaktadır. Bu gazel dolayısıyla ayrıca bkz. Şefik Can, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Mârifetnâmesinde Bulunan Hz. Mevlânâ'ya Ait Şiirler, Mevlânâ ve Yaşama Sevinci* (tebliğler), Ankara, 1978, s. 53-67.

²⁵ Mâmafih Halk edebiyatı derlemelerinde bu mevzu ile karşılaştığımız gibi (bkz. İhsan Kahyaoglu, *Aydın İli Bozdoğan Kazası Ağız Özellikleri*, Mezuniyet tezi, Türkiyat Enst.nr. 1801, İstanbul, 1977, s. 52-55) günümüzde de hicrete dair veya ondan mülhem şiirler yazılmaktadır. Meselâ bkz. Mustafa Tahralı, "Hicret", *Akademi Mecmuası*, İstanbul, Temmuz 1980, S. 3, s. 27-31. M. Ruhi Şirin, "Son Çağın Dirilişi", *Nesil*, İstanbul, Ağustos-Eylül 1980, s. 42-43. Mustafa Neçati Bursalı, "Hicret", *Sur*, İstanbul, Ocak 1981, s. 6. Mustafa Miyasoğlu, *Hicret Destanı*, İstanbul, 1981, s. 47-52.

Hüseyn Râci'nin, 1295/1878 de tamamladığı 364 beyitli *Hicret-nâme* adlı mesnevisi ise Balkan muhâceretine dairedir. Bkz. *Tarihçe-i Vak'a-i Zağra*; Zağra Müftüsünün Hatıraları, Haz. Ertuğrul Düzdag, İstanbul, s. 259-283). İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl merhumun babası Seyyid Mehmed Emin Paşanın hatırasıyla olan yazma nüsha için bkz. İstanbul Üniversitesi İbnü'l-Emin Mahmud Ktp.nr. T. 2951, yk. 54^b 59^b.

²⁶ Bu eserin, aşağıda tavsiflerini verdiğimiz yedi nüshasını karşılaştırmış bulunuyoruz:

1—Millet Ktp. Mnz. eserler bl.nr. 1399 (*kısaltması: M*), İstinsah tarihi: yk. 25, ölç. 174 × 240 mm., st. 17, yz. nesih, başlıklar kırmızı, kt. âharlı, krem rengi, su yollu ve su damgalı, c. mukavva. Bu nüsha, diğer nüshalara göre daha iyi görünmektedir.

2—Süleymaniye Ktp. Aşir ef.bl.nr. 323/3 (*kısaltması: A*) istinsah t.? yk. 59^a-81^b, ölç. 210 × 151, 169 × 86 mm., st. 21, yz. nesih, başlık ve cedveller kırmızı, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. mukavva, mıklaplı.

3—Topkapı Sarayı Müz. Ktp. Hazine bl. nr. 693 (*kısaltması: H*), istinsah t.? yk. 76^b-98^a, ölç. 150 × 208, 156 × 94 mm., st. 19, yz. nesih, başlık ve cedveller kırmızı, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. koyu kahverengi meşin, zencirekli.

1151/1738-1739 tarihinde bir hayli yaşlı olarak vefat eden *Süleyman Nahîfî*, XVIII. asrın ihmâl edilmemesi gereken şairlerinden birisidir. Asıl şöhretini, *Mesnevî*'nin manzum tercümesiyle günümüze kadar devam ettirmiş olmakla birlikte *Mevlidü'n-Nebî*, *Miracü'n-Nebî* ve *Zuhrü'l-Âhire* gibi dinî mevzulardaki mesnevîleriyle de dikkati çeken *Süleyman Nahîfî*, bilhassa na'tlarıyla Türk edebiyatı tarihi içinde belki de en başta gelen isimlerdendir²⁷.

Nahîfî'nin, *Hicretü'n-Nebî* adlı mesnevîsi, bizim tesbitimize göre 788 beyittir. Nüshalar îtihariyle beyit sayısı farklıdır. *Müfteilün müfteilün fâilün* vezniyle yazılmıştır. Telif tarihi belli değildir. Bu eser, *sebeb-i te'lîf* ve *hâtîme* bölümlerini ihtiva etmemekle beraber klâsik mâhiyetteki mesnevîlerin tertip husûsiyetlerine uygun olarak *Besmele*, *hamdele*, *tevhid* ve *na't* nev'inden beyitlerle başlar. Kısaca Hz. Peygamberin doğumundan, çocukluğundan, Hz. *Hatice* ile evlenmesinden, mîracdan ve nübüvvetin gelişinden bahsedilir. 162. beyitten itibaren asıl hicret bölümü başlamaktadır. Mûteâkıben Hz. Peygamberin, yatağını, Hz. *Ali*'ye bırakarak Hz. *Ebübekir*'le birlikte

4—Topkapı sarayı Müz. Ktp. Emanet Hazinesi bl. nr. 1612 (*EH*), istinsah t.: 1188/1774, müstensih: Mustafa b. Hacı İbrahim, yk. 57^b-78^a, ölç. 230 × 127, 175 × 75 mm., st. 21, yz. tâlik, mihrabiye, başlıklar kırmızı, cedveller yaldız, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. gövez, meşin mıklaplı, zencirekli.

5—Süleymaniye Ktp. Hamidiye bl. nr. 252/3 (*SH*), İstinsah t.?, yk. 42^b-57^a, ölç. 270 × 153, 195 × 90 mm., st. 29, yz. nesih, müzehheb mihrabiye, yaldız cedveli, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. kahverengi meşin, zahriyede: Sultan Abdülhamid b. Ahmed vakıf kaydı ve mührü var.

6—İst. Üniv. Ktp. TY. nr. 609 (*Ü*), İstinsah t.?, yk. 23^a-44^b, ölç. 203 × 120, 149 × 71 mm. st. 18, yz. tâlik, başlık ve cedveller eflâton, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. mukavva.

7—İst. Üniv. İbnü'-Emin Mahmud Kemâl Ktp. nr. 3140 (*I*), istinsah t.: 1182/1768-1769, yk. 46, ölç. 204 × 155 mm., st. 9, yz. nesih, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. mukavva.

8—Süleymaniye Ktp. Tahir Ağa bl. nr. 304/2, istinsah t.: 1184/1770, müstensih: Halil b. Süleyman, yk. 12^b-36^b, ölç. 213 × 130, st. 17, yz. nesih, başlıklar kırmızı, kt. âharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, c. muahhar.

9—Kenan Seyidhanoglu, *Süleyman Nahîfî ve Hicretü'n-Nebî'si*, İst. Üniv. Türkiyat Enst. Mezuniyet tezi nr. 962, İstanbul, 1970.

2, 3, 4, 5. ve 6. mecmualarda, aynı zamanda Nahîfî'nin, diğer bazı eserleri de mevcuttur.

²⁷ Süleyman Nahîfî'nin hayatı ve eserleri için bkz. *Mesnevî-yi Şerîf, Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahîfî Tercümesi*, Haz. Âmil Çelebioğlu, İstanbul, 1967, c. I/1, s. C-D.

Âmil Çelebioğlu, *Süleyman Nahîfî ve Fazilet-i Savm (Zuhrü'l-Âhire Adlı Eseri, Diyanet Dergisi*, Ankara, 1972, S. 112-113, s. 342-350.

Mekke'den ayrılması, müşriklerin tertipleri, takipleri, Hz. Peygamber ve Hz. *Ebübekir*'in mağaraya girmeleri, süt mucizesi, ayrı bir bölüm teşkil eden hilyesi, *Medinelilerin* büyük bir heyecanla Hz. Peygamberi karşılamaları, Hz. *Hâlid*'in misafiri olması anlatılarak dua beyti ile eser sona erer.

Netice olarak *Süleyman Nahîfi*, sekizyüz beyte yakın ve aynı zamanda bütünüyle bir na't karakteri taşıyan bu eserinde başarılı olup dili de devrine göre külfetli değildir. Bu mesnevî dîni, tarihî bir muhtevada ve tahkiye tarzında olmakla birlikte bir çok beyitlerde, sık sık, klâsik şiirimizin, edebî sanat ve husûsiyetlerinin muvaffakiyetle uygulandığını, yer yer bazı beyitlerin şiirleştiğini görmekteyiz:

Sûrelerin bir kısmının *Mekkî* ve bir kısmının *Medenî* olmasından ilhamla *Mekke* ve *Medîne* sadefe, *Kur'an-ı Kerim* de inciye benzetilmiştir²⁸. Ayrıca Hz. Peygamber kâinat sadefinin incisidir:

Gevher-i hass-ı sadef-i kâinât
Mâye-i izz ü şeref-i mümkünât

(65.b.)

Hz. Peygamberin Hz. *Ebübekir*'le birlikte mağarada gizlenmek mecburiyetinde kalışlarını: "Gökte görünenler yıldızlar değil, gözyaşları hücum etmiştir. Gökteki kızılığış şafak sanma, felek bile üzüntüsünden kantere batmış, melekler, utançla kan ağlamışlardır" diyerek şairimiz teessürünü, güzel bir *hüsn-i ta'lil* ve tamamen edebî bir ifadeyle dile getirmektedir:

Çarh-ı berîn üzre değildir nücum
Katre-i eşk itdi felekden hücum
Sanma şafak kan-tere batdı felek
Şerm ile kan ağladı hayl-i melek

(308-309.b.)

Kâbe, Hz. Peygamberin hicreti üzüntüsü ve hasretiyle siyahlar örtünmüş, bağına taş basmıştır. *Mekke* ise incisiz bir sadefe dönmüştür:

Ka'be'ye düşdü elem-i hicreti
Oldu siyah pûş-ı gam-ı hasreti
Ka'be nola bağına taş bassa âh
Eyledi hicret o nebiyy-i İlâh
Ka'be işildi sefer-i Ahmed'i
Bağına basdı Hacerü'l-esved'i

(400-402.b.)

²⁸ Bkz. 37, 38, 39. beyitler.

HİCRETÜ'N-NEBİ' ALEYHI'S-SELÂM¹ (1^b)

Bismillâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm
 Ḥamd ü şenâ minnet ü şükr ü sipâs
 Ḥamd aña kim ḥamd aña maḥşûş bes²
 Ḥamd ü şenâ oldı sezâ-vâr aña
 Şükr ü sipâs aña ki iḥsân anuñ
 Vâcib-i evvel bize taḥmîd aña
 İtmede maḥlûkına bezl-i ni 'am
 Mâlik-i mülk ol melik-i bî-naẓîr
 Milk-i 'aṭâsında meşîyyet anuñ
 Ḥükm ü irâdetde olup müstaḳil
 Ḥayrı yed-i ḳudreti eyler 'aṭâ
 Leyl ü nehâr emri ile müstenîr³
 Zindeyi hem mürdeden iḥrâc ider⁴
 Her kimi isterse idüp behre-yâb
 Emr ü nevâhîde Ḥakîm ü 'Alîm
 Ḥikmet-i maḥz üzre olup ḳudreti
 Ḳullarına eyleyüp iḥsân-ı küll
 Kim ḥazerât-ı rusul ü enbiyâ
 Âdem olup evvel-i peygamberân
 Faḥr-i cihân ya ni Muḥammed o mâh
 Her biri 'aşrında olup reh-nümâ
 Her biri bir şer' ile itdi zuhûr
 Cânib-i Ḥaḳ'dan kütüb-i münzele
 Âdem için on şuḥuf itdi nüzûl
 Eyledi şoñra keremi-y-le Ḥudâ
 İtidi otuz levḥ ile İdrîs'i Ḥaḳ
 Hem daḥi on levḥ-i cemîl ü celîl
 Şoñra gelüp çâr nebiyy-i resûl
 Eyledi Dâvûd-ı Nebî çün zuhûr
 Eyledi Mûsâ-yı Kelîm'e Kerîm
 Hem daḥi 'İsâ'ya Cenâb-ı Ḥudâ
 Şoñra olup ḥâtime-i mürselîn
 Şer'î olup nâsiḥ-i şer'î selef

Rehber-i ferḥunde-i bî-ḥavf u bîm
 Ḥalîḳ'adur bî-'aded ü bî-ḳıyâs
 Mişl ü şerîk olmaz aña hiç kes
 Oldur iden cümleye cûd u 'aṭâ
 Ḳullara bu faẓl-ı ferâvân anuñ
 Ḥamd-i dem-â-dem ile temcîd aña
 Cümle için cûd u 'aṭâsı e'am
 Yoḳdur aña mişl ü şerîk ü vezîr
 Nez' ü zevâlinde irâdet anuñ
 Ya'ni odur Rabb-i Mu 'izz ü Muẓil
 Cümle-i eşyâya Ḳadîr ol Ḥudâ
 Rûzı şeb eyler şebi rûz-ı münîr
 Mürdeyi hem zindeye intâc ider⁴
 Rızḳ ider iḥsân u 'aṭâ bî-ḥisâb
 Va'd ü va'îdinde 'Azîm ü Ḥalîm (2^a)
 Cümlede muzmer niçe biñ ḥikmeti i
 Eyledi irsâl-i kitâb u rusul
 Oldılar ümmetlerine pişvâ
 Ḥatm-i rusul oldı o Faḥr-i cihân
 Eşref-i maḥlûḳ u Ḥabîb-i İlâh
 Geldi cihâna bu ḳadar enbiyâ
 Oldı o ḥükm ile mükellef duhûr
 Ḥuccet ü bürhân idi her mürsele
 Ḳavmine ol idi medâr-ı ḳabûl
 Şîr'e daḥi elli şaḥîfe 'aṭâ
 Maẓhar-ı tedrîs-i rümûz-ı sebaḳ
 Olmuş idi münzel-i şer' i Ḥalîl
 Bil kütüb-i erba'a itdi nüzûl
 Aña nüzûl itdi kitâb-ı Zebûr
 Nüşa-i Tevrât ile fetḥ-i 'azîm
 Eyledi İncîl-i celîli 'aṭâ
 Çünki zuhûr itdi o Faḥr-i güzîn (2^b)
 Mercî-i küll oldı o kân-ı şeref⁵

¹ Hicretü'n-Nebî 'Aleyhi's-selâm: Hicret-i Resüllullâh Şallallâhu Ta'âlâ 'Alehi ve sellem, A, EH.

² Bes: Pes, SH, İ.

³ Müstenîr: müstetir, İ.

⁴ Hem: nîm, Ü.

⁵ Kân-ı şeref: Faḥrî'l-ḫalef, A, nüsha farkı olarak derkenardır.

Şer'in idüp maşşere dek muhterem
Ya'ni ki Qur'an-ı bedi'ü'l-beyân
Hükmi olup maşşere dek ber-devâm
Kimi bulup Mekke'de feyz-i vuşul
Virdi nüzüli Haremeyn'e şeref
Gevher-i âyât-ı bedi'ü'n-nizâm

Eyledi Furkân-ı Kerîm'i kerem
Mu'cizesin eyledi şerh ü 'ayân
Eyledi tekmil-i nizâm-ı enâm
Kimisi oldu Medeniyye'n-nuzul
Mekke Medîne aña oldu şadef
Olmış idi ya'ni müneccez tamâm

(39.b.)

DER-MEDH-İ SEYYİD-İ KÂ'İNÂT⁶

Efdal ü ezkâ-yı şalât u selâm⁷
Eşref-i mahlûk u Habîb-i Hudâ
Bedr-i felek-ıqadr-i sipihr-i kemâl
İsmi semâvât-ı şehâdetde mâh
Seyyid-i Muhtâr-ı Habîb-i Hudâ
İsm-i Muhammed ile Aḥmed 'ayân
Oldı o maḥbûb-ı sûtüde-şifât
Eşref-i maḥlûkdur Âdem velî
Olmış iken muzmer-i ğayb u nihân
Âdem'ün oldur sebab-i ḥılqati
Va'd ü va'îd ile olup hem müşîr
Ḥâtıme-i mürsel idüp bâ-ḥuşuş
Bâ'ş olunup a'zam-ı bürhân ile
Şer'-i mu'allâsı olup ber-devâm
Ḥaḡ ne ise itdi beyân yek-be-yek¹⁰
Soñra idi bi'çeti ammâ 'ayân
Nevbet-i irsâlin anuñ yeksere
Rûz-ı ezel ḥılqatınuñ sebḡati
Eyleyüp eşraf-ı ümem ümmetin
Maḡz-ı kerem 'ayn-ı 'inâyetdür ol

Ol şeh-i iqlîm-i cemâl ü kemâl
'İllet-i Gâiyye-i arz u semâ

Olsun o maḥbûb-ı Hudâ'ya müdâm⁸
Efdal-i mevcûd nebiyyü'l-hudâ
Mihir-i ziyâ-güster-i ḥüsn ü cemâl
Vaşf-ı şafâ-baḡşı resül-i İlah
Ya 'ni Muḡammed o şeh-i muḡtedâ
Ḥâvî-i ḡamd oldıġın eyler beyân
Eşref-i 'âlem şeref-i kâ'inât
Oldı benî Âdem'ün ol efdali⁹
Oldı yüzi şuyına ḡalk-ı cihân (3^a)
Mâye-i 'izz ü şeref ü ḡürmeti
Oldı risâletde nezîr ü beşîr
Ḥatm-i rusul oldı ḡitâm-ı nuşuş
Ḥükmini neşr eyledi Qur'an ile
Eyledi tekmil-i merâsim tamâm
Ḳalmadı ḡıç ġâile-i reyb ü şek
Evvel-i ḡalk idi o Faḡr-ı cihân
Raḡmet-i maḡz eyledi 'âlemlere
Oldı delîli sebḡat raḡmeti¹¹
Eyledi 'âlî şeref ü ḡürmetin
Âyet-i kübrâ-yı şefâ'atdür ol

(59.b.)

Bedr-i cihân-tâb-ı'adîmü'l-mişâl
Cevher-i yektâ-yı şeref-intimâ

⁶ Bu başlık sadece Ü. nüshasında mevcuttur.

⁷ Ezkâ: Ezkâr, EH., İ.

⁸ Olsun o: Evvel ol, İ.

⁹ Bu beyit H. nüshasında yoktur.

¹⁰ Beyân: 'Ayân, İ.

¹¹ Delîli: Delîl-i, A, SH.

Ziver-i düş-ı felek-i heftümîn
 Hâşıl-ı'ömr-i felek-i köhne-sāl
 Vāsıta-i rahmet-i Rabbü'l-enām
 Gevher-i hâşş-ı şadef-i kā'ināt
 Hıtm-i rusul server-i 'ālem-penāh
 Mekke'de teşrif kılup'ālemi
 Ol senedür mevlid-i Fahrü'l-enām
 Evvel-i şehreyn-i rebî'ayn idi
 Pes on ikinci günü ol bedr-i tām
 Maṭlaı'-ı fecr olduğu demde bedīd
 Aşlı olup hayr-ı buṭun-ı 'Arab
 Oldı muṭahher peder ü māderi
 İki taraftan o nebiyy-i nesīb
 Cins-i 'Arab oldı e'azz-ı 'ibād
 Hayr-i zamān hayr-i mekān hayr-i zāt
 Tıfıl-ı raḍīf iken o şāh-ı güzīn
 Bādiyede oldı o şāhib-kemāl
 Āmine'ye şoñra getürdi anı
 Altı yaşında idi ol verd-i ter
 Şehr-i Medīne aña bir ay tamām
 Mekke'ye 'avdetde olup ḥasta-ḥāl
 Vālidesi terk-i ḥayāt eyledi
 Defn olunup anda o reşg-i şadef
 Dāyesi ile o şeh-i tāze-sāl
 Ceddi olup zāmin-i ḥidmet aña
 Eyleyüp evlādına taḥdīm anı
 Vardı sekiz yaşına hayrü'l-enām
 Ceddi idüp āḥirete irtiḥāl
 'Ammī Ebü Ṭālib olup ṭālibi
 Çün on iki yaşına vardı resül
 Şām'a ticāretle idüp 'azm-i rāh
 Yolda Buḥayrā'ya idince güzer
 Gördi 'alāmāt u şifātın 'ayān
 Müjde saña genc-i fütüvvet budur
 Līk vaşıyyet saña kıl 'avdeti
 Kaşd-ı güzend eyleye şāyed kıyām¹³
 'Avdet idüp Mekke'ye 'amm-i nebī

Zinet-i āgüş-ı zamān u zemīn
 Lem'a-ber-endāz-ı yemīn ü şimāl
 Rābıta-i ḥürmet-i Beytü'l-Ḥarām (3^b)
 Māye-i 'izz ü şeref-i mümkināt
 Ya'ni Muḥammed o Ḥabīb-i İllāh
 Oldı cihāna sebeb-i ḥurremī
 Kim senetü'l-Fıl idi ol sāle nām
 Yevm-i vilādetleri işneyn idi
 Mıhr-i münevver gibi toğdı tamām
 Toğdı sa'ādetle o zāt-ı sa'īd
 Oldı Kureyşī o şerīfū'n-neseb
 Aşl-ı aşıl üzre idi gevheri
 Olmuş idi ya'ni şerīf ü ḥasīb¹²
 Mekke-i pür-nür ise hayrü'l-bilād
 Oldı aña fihris-i hüsn-i şifāt
 Kıldı Benī Sa'd'ı sa'ādet-rehīn
 Māder-i Sa'diyye ile penç sāl
 Eyledi teslīm o meh-i rüşeni
 Māderi ile bile itdi sefer
 Olmuş idi vālidesi-y-le maḥām (4^a)
 'İllet-i mevt itdi anı bī-mecāl
 Menzil-i Ebvā'da vefāt eyledi
 Kaldı yetīm ol güher-i pür-şeref
 İtdi yine Mekke'yi ferḥunde-fāl
 Eylesi idi 'izzet ü ḥürmet aña
 Perveriş itdi o meh-i rüşeni
 Hem iki ay on gün olunca tamām
 Eyledi mehcūr anı encām-ı ḥāl
 Ḥidmeti oldı şeref-i gālibi
 Hem iki ay on gün idince ḥulül
 Oldı Ebü Ṭālib'e hem-rāh o māh
 Rāhib-i mezbūr aña itdi nazar
 Didi Ebü Ṭālib'e rāhib hemān
 Seyyid-i mev'ūd-ı nübüvvet budur
 Mekke'ye redd eyle var ol ḥazreti
 Ol meh-i tābāna yehūdān-ı Şām
 Yine getürdi o felek-kevebi (4^b)

* * *

(98.b.)

¹² Ḥasīb: Ḥabīb, Ü, İ.¹³ Güzend (gezend) eyleye: güzende ide, A, EH, SH.

Sinn-i nebî vardı yigirmi beşe ¹⁴
İtdi Ḥadice tarafından o mäh
Mekke ahālisi o māhuñ hemîn
Şıdķ u emānetle o Fahr-i cihān
Emr-i ticāretde Ḥadice aña
Eyledi muhtār o şeh-i emcedi
İtmek için hizmet-i emr-i tarīķ
Didi Muhammed o güzîn-i enām
İtme anuñ re'yine kaṭ'ā hilāf
Meysere kim bende-i āgāh idi
Gördi niçe a'ceb-i āyātını
Baķdı o mäh olsa ne semte revān
Tābiş-i mihr olsa füzün her yaña
Her ne yaña eylese geşt ü güzer
Mihr ü maḥabbetle kul oldu aña
Ḥayr-ı kesir ile o dürr-i 'Aden (5^a)
Ol kadar oldu o sefer nef' u sūd
Mekke'ye 'avdetde olunca qarīb
Ḳāfilede Meysere oldu mekin
Reh-güzere itdi Ḥadice nazār
Gerçi güneşde olur idi revān
Gördi Ḥadice anı gösterdi hem
Meysere naķl itdi bişāretleri
İtdi nikāh ol gül-i pür-ibtihāc
Ḳadrini feh m eyleyüp ol gevherüñ
Māl ile cān ile idüp ihtimām
Andan olup Ḳāsım-ı 'işmet-reh'in
Şoñra olup çār benāt-ı kirām
Zeyneb ü Gülşüm ü Ruķiyye daḥi
Cümlesinüñ rühına olsun selām

Sāl-i şeref-bār-ı nebiyy-i Emîn
Olmuş idi kırık sene bir gün tamām ¹⁵
Bi'şî yigirmi gün idince mürür ¹⁶

Düşdi ticāret o şeh-i meh-veşe
Şām'a ticāret için āhengi-i rāh
Dirler idi nāmına cümle Emîn
Şöhre-i nās idi 'ayān u nihān
Olmuş idi şıdķ ile raġbet-nümā
Kisb-i şeref itmek idi maķşadı
Meysere'yi itdi o māha refiķ
Oldı yegāne şeh-i ferḥunde-nām
Emrine fermāmına kıl i'tirāf
Ol meh-i tābān ile hem-rāh idi
Ḳadr-i mu'allā ve kerāmātını
Ebr-i sefid idi aña sāye-bān
İki melek zulle olurdu aña
Meysere 'ibretle iderdi nazār
Müşteġıl-ı hizmet idi her yaña
Eyledi 'avdet sefer-i Şām'dan (5^a)
Mişli anuñ bulmamış idi vücūd
Piş-rev oldu o Ḥabīb-i ḥasīb
Gitdi muḳaddem o nebiyy-i Emîn
Gördi gelür ol şeh-i vālā-güher
Olmuş idi iki melek sāye-bān
Hem-dem olan ḥayl-i nisāya o dem
Gördiği āyāt u işāretleri
Buldu Ḥadice şeref-i izdivāc
Ḥidmetin eyler idi peygamberüñ
Ḥidmetini bildi sa'ādet tamām
Oldı Ebu'l-Ḳāsım o şāh-ı güzîn
Oldı o duḫterlere ferḥunde-nām
Fāṭmā ümmü'l-Ḥaseneyn-i şahî
Eyleyeler 'Adn-i berini maķām

(128.b.)

Oldı çü 'ıkd-ı 'aded-i erba'ın
Eyledi meb'üş anı Rabbü'l-enām (5^b)
Oldı Şeyāfine şuhub sedd-i nūr

¹⁴ Beşe: yaşına, EH. Bu beyitten 161. beyte kadar olan kısım, SH. nüshasında noksandır.

¹⁵ Birinci mısra: Kırık sene bir gün olunca tamām, A., Kırık sene bir gün ki olunca tamām, EH.

¹⁶ Bi'şî: ya'ni, İ, bi'şeti, H, EH, U.

ʿĀlem-i ʿulvīden idüp iftirāk
 Kāffe-i ʿāleme Rabb-i Kādīr ¹⁷
 Āyet-i ıkrāʿ idüp evvel nüzül
 Üç sene daʿvetde idüp ihtifā
 Eyledi hikmetle Hūdā-yı Ganī
 Çün sene-i Biʿset-i Faḥr-i cihān
 İtdi Ebū Tālib-i dīrīne-sāl
 Andan üçüncü gün idi nā-gehān
 Hüzün ile ol server-i şīrīn-sühen
 Oldı Ebū Tālib o şeyḫ-i kebīr
 Hāneye geldükde o gerdün-vaḳār
 Bu iki zāt ile o hikmet-nümā
 Fevt-i Ebī Tālib olunca bedīd
 Hicrete dek ol şeh-i ʿālī-maḳām
 Rāh-ı Hūdā'da aña cevr ü cefā
 Her ne kadar itse ezā müşrikīn
 Kavme hidāyetle iderdi duʿā
 Eyleyüp işlāḫ u hidāyet ümīd
 Bir nefes itseydi eger bed-duʿā
 Raḥm iden aʿdā-yı sitem-kārına
 Budur ümīd ol şeh-i raḥmet-nihād.
 Düşmana raḥm eyleyen ehl-i kerem
 Beyt-i saʿādetde o vālā-livā
 Bulmağ ile cevr-i ʿadū iştidād
 On gün idüp daʿvet-i ḳavm-i ʿanūd
 Baʿzıları didi o ḫayrū'l-enām
 Şöñra yine Mekke'ye itdi rücūʿ
 Biʿseti geçdi niçe sāl ü şühūr
 Eyledi isrā anı Hāḳ Ḳuds'e dek

Ḳavl-i şahīḫ üzre o Faḥr-i cihān
 Mekke'de ʿİzzetle on üç yıl müdām ¹⁸
 Daʿvet idüp Hāḳḳ'a Ferīd ü Vaḫīd
 Cāh-ı nübüvvetle bulup imtiyāz
 Düşdi şanādīd-i Ḳureyş'e ḫased
 Eyleyüp ol ḫazrete ḳaşd-ı cefā

¹⁷ ʿĀleme: ʿālemlere, EH.

¹⁸ Müdām: tamām, EH.

Anlara sedd oldı reh-i istirāk
 Ḳıldı nübüvvetle beşīr ü nezīr
 Maḫzar-ı vaḫy oldı Cenāb-ı Resūl
 Şöñra zuḫūr itdi o kān-ı şafā
 Daʿvetin izḫār ile meʿmūr anı
 Geçdi toḳuz yıl sekiz ay nā-gehān
 Milk-i fenādan o sene intiḳāl
 İtdi Hādīce daḫi terk-i cihān
 Ol sene için didi ʿāmū'l-ḫazen
 Keyd-iʿadūdan aña zīrā zāḫīr
 Aña Hādīce idi ḡam-ḫār u yār
 Tesliye bulmağda idi dāʿimā
 İtdi sefīhān aña cevr-i şedīd.
 Şabr ile meʿmūr idi Hāḳḳ'dan müdām
 Olmuş idi şabr ile ʿayn-ı vefā (6^a)
 İtmez idi nefsi için ḳahr u kīn
 Su'-i duʿā itmez idi muṭlaḳā
 Eyler idi ḫüsn-i edāsın mezīd
 Anlara kāfī idi ḳahr-ı Hūdā
 Luṭf ider aḫbābına enşārına
 Ümmetini ide şefāʿatle şād
 İtmeye mi raḥmet-i ḫāl-i ümem
 Bir niçe gün itmiş idi inzivā
 Tā'if-i bir ay ḳadar itdi maḳām
 Bulmadı āşār-ı hidāyet vücūd
 Tā'if-i bir ay ḳadar itdi maḳām
 Ḳıldı nihān daʿvet-i ḫalkā şürūʿ
 Eyledi miʿrāc-ı mübārek zuḫūr
 İtdi ʿuruc-ı ṭabaḳāt-ı felek

(161.b.)

Oldı çü mebcūs-ı zemīn ü zamān
 Daʿvet-i bi'l-Hāḳḳ ile itdi ḳıyām (6^b)
 Eyledi müşriklere vaʿd ü vaʿīd
 Oldı çü mebcūs-ı zemīn ü zamān
 İtdiler āḡāze-i evzāʿ-ı bed
 Başladılar melʿanete dā'imā

Hakk'dan ol bātullar idüp hep 'adül
 Eylediler şedd-i nitāk-ı ' inād
 Cevr idüp etbā'ına aşhābına
 Niçe kişi zümre-i aşhābdan
 Dīn için ol hāli idüp ihtiyār
 Şabri idüp vāsıta-i ihtisāb
 Cümle olup şabr u rızāya mükib¹⁹
 Külfet ile eyleyüp āhir sefer
 Kimi iki def'a olup bār-keş²⁰
 'Avdet iden zümreye ol kavm-i bed
 Şabr ile meşgūl olup fahr-i dīn²¹
 Haddi tecāvüz idüp ammā 'adū
 Hakk'a itā'atden idüp imtinā'
 Gelmedi inşāfa o kavm-i le'im
 'Akıbetü'l-emr o nebıyy-i güzīn
 Dā'ıye-i hicret ile şubh u şām
 Ol süfehādan olup āzürde-dil
 Mevsim'e itdikçe kabāyil nüzül²³
 Dir idi teblīg-i risāletle ben
 Lık bu kavm olmadı tābi' baña
 Kavmimi terk itmege cezm eyledim
 Nuşret-i dīne kim iderse kıyām
 Şehr-i Medīne tarafından meger
 Her sene geldükçe bulup ihtidā
 Ol sene yitmiş kişi birden hemān
 Bī'at idüp şıdk ile ol hazrete
 Olmağ için şevk ile hāk-i rehi
 Ol şehe nuşretle idüp va'd-i tām
 Didiler ey rehber-i rāh-ı hüdā
 Kıl bizi teşrifūn ile şādmān
 Māl ü menāl ile ser ü cān ile
 Lāzime-i zimmetimiz hidmetūn

İtmediler da'veti Hakk'ı kabül
 Olmadılar kabıl-i rüşd ü sedād
 Düşman-ı cān oldılar ahhābına
 Eyledi ol vech ile terk-i vağan
 Eylediler hicret ü terk-i diyār
 Ecr ü şevāb eylediler iktisāb
 Oldılar Allāh u Resüle muhib
 'Azim-i iklim-i Habeş oldılar
 İtmiş idi hicret-i milk-i Habeş
 Eyledi zīrā ki cefā-yı eşed
 Eyler idi tesliyēt-i mü'minīn
 Cevri füzūn eylediler sū-be-sū
 Eylediler sedd-i reh-i ittibā' (7^a)
 İtdiler ısrār-ı 'inād-ı kadīm
 Kaç'ı ümid eyledi 'ilme'l-yağın
 Muntazır-ı emr idi Fahrü'l-enām
 Hicrete cezm itmiş idi muttaşıl²²
 'Arz-ı merām eyler idi ol resül²⁴
 Gerçi ki fermān-berim Allāh'dan
 Her biri olmağda menāzif baña
 Ez-dil ü cān hicrete 'azm eyledim
 Zāmin-i cennet olurum ve's-selām
 Mevsim-i hacda niçe şāhib-başar
 Ol şehe eylerler idi iktidā
 Olmuş idi tābi'-i Fahr-i cihān
 Baş'ı recā eylediler da'vete
 Eylediler da'vet o reşg-i mehi²⁵
 Kullıgını eylediler iltizām
 Yoluña ihlāş ile cānlar fidā
 Cümlemizi kendi kuluñ bil hemān (7^b)
 Bendeyiz evlād ile ihvān ile
 Minnet-i cān bendegī-i hazretūn

¹⁹ Olup: idüp, Ü.

²⁰ Bār-keş: tār-keş, A-EH-Ü.

²¹ Olup: olup ol, A-H-EH-SH, Ü-I.

²² Muttaşıl: ol resül, EH.

²³ Mevsim'e: Mekke'ye, SH. Bu beyit, EH. nüshasında mevcut değildir.

²⁴ Eyler idi: eylediler, İ.

²⁵ Reşg: rüşd, Ü.

Yâverüñe yâr olup şubh u şâm²⁶
 Sen şeh-i 'âlî bize biz bendeyiz
 Bende-yi memlüküñ olup cümlemiz
 Naqd-i dil ü cân yoluña qarz u deyn²⁷
 Her ne ki emr idesin ihsân senüñ
 Çünkü 'uhüd oldu mü'ekked tamâm
 Anda resül ile idüp 'azm-i râh²⁹
 Gittiler aşhâb hafî vü celî
 Oldı sa'âdetle o hayrû'l-enâm

Düşmanuña düşman-ı cânız müdâm
 Hizmetüñe bende-yi efkendeyiz
 Her ne ise hizmetüñi eyleriz
 Hâk-i rehûñ hizmeti hod farz-ı 'ayn
 Bendeleriz hâşılı fermân senüñ
 Başladılar hicrete şahb-ı kirâm²⁸
 Eylediler Tâbe'yi ârâm-gâh
 Qaldı Ebû Bekr ile ancak Alî
 Ruḥşat u izne müterakḫib müdâm

(208. b.)

Bildi 'adû hicrete 'azm itdigin
 Maşlahat-ı men'â olup çâre-cû
 Dâru Kuşayy İbni Kilâbe tamâm
 Şüret-i nâşihda gelüp ol le'im
 Didiler eyler ise hicret o mâh
 Cümlemizi qahr ile tedmîr ider
 Qanḫı diyâr ehline itse nüzül
 Hüsn-i me'ânide bedî'ü'l-beyân³⁰
 Hicret idüp her biri aşhâbınun
 Kendi daḫi olsa gerek 'an-ḫarîb
 Oldı muḫarrer ki o Faḫr-i cihân
 Çâre ve tedbîr gerekdür aña
 Her biri zu'mınca olup kâr-dân
 Suḫre-künân eylediler ḫil ü ḫâl
 Cümle olup tâbi'-i re'y-i saḫîm
 Oldı o dem dâ'ir-i güft ü şenîd
 Bir birinüñ re'yini ol ḫavm-i bed
 Şoñra Ebû cehl o 'anüd u cehül
 Ol müteşaddî-i şürûr u fiten
 Ḫavlin anuñ eyledi şeyṭân pesend

Terk-i vaṭan itmege cezm itdigin
 Eylediler encümen-i güft ü gû
 Müctemi' oldı o gürûh-ı li'âm
 Dâḫil-i meclisleri oldı recîm
 Aña olur ehl-i Medîne penâh (8^a)
 'Alemler başdan başa teşḫîr ider
 Zâti olur mevḫı '-i hüsn-i ḫabül
 Mantıḫ-ı şirîni şafâ-baḫş-ı cân
 Oldı revân ekşeri aḫbâbınun³¹
 Merḫale-peymâ-yı firâz u nişîb³²
 Hicret için eyledi ḫaşd-ı nihân
 Olmaya tâ niyyeti şüret-nümâ
 Eyledi tedbîrini 'arz u beyân
 Bî-meze vü bî-eşer ü bî-me'al
 Her biri bir söz didi nâ-müstakîm
 Nefy ile iclâ ile ḫabs-i medîd
 Gâḫ ḫabül eyler idi gâḫ red³³
 İtdi beyân bir suḫen-ı nâ-ḫabül
 Eyledi i'dâm ile ḫaṭ'-ı süḫen
 Didi budur aşvab-ı re'y-i bülend

²⁶ Yâr: yâver, A.EH.SH.

²⁷ EH. nüshasında bu beyit bulunmamaktadır.

²⁸ Şahb: şöbet, İ.

²⁹ Anda: izn-i, A, EH, SH.

³⁰ A, EH, SH nüshalarında, birinci mısra, ikinci mısra olarak yazılmıştır.

³¹ Ekşeri: her biri, Ü.

³² Firâz: fezây, SH.

³³ Gâḫ: gâhî, İ.

Didi olursa size mekr-i derûn³⁴
Müttefikân bir niçe şemşîr-zen
Cümle kabâ'ilden olunca ricâl
Kavm-i Benî Zühre ferîd ü vahîd
İtdiler âhîr anuñ üzre karar
Bilmedi ol kavm-i habîşü'l-eşer

Kavmi ide gayret ü da'va-yı hûn
El bir idüp cem' ola her kavmden (8^b)
Da'vi-yi hûn itmege kalmaz mecâl
Zühre mi var eyleye güft ü şenîd
Kaşd ide hâşâ aña kavm-i şîrâr
Tu'me-i şemşîr olacak ser-be-ser

(234.b.)

Geldi hemân vaHY ilê Cibrîl ana
Hicret için eyledi âyet nüzûl³⁵
Maḥrec ü medḥalde Ḥudâ-yı Naşîr
İtdi vaşîyyet didi peyk-i İlâh
Beyt-i şerîfinden o Faḥr-i cihân
Ḥâne-i Sıddîk'da aḥşama dek
Hicrete izn oldıĝın itdi beyân³⁶
Geldi Ebû Bekr'e bükâ-yı feraḥ
Didi zuhûr itdi kabûl-i du'â
Olmış idi bunca zamân-ı medîd³⁷
Kaşd-ı sefer eylese gâhî 'Atîk
Ḥayli zamân idi bu ümmîd ile
İki deve itmiş idi iştirâ
Her biri mevsûm u müsemmâ idi
İtmış idi gerçi ki Şiddîk-ı ḥâş
Ecr-i muzâ'af talebi-y-le resûl
Nâkayı mâlinden o ḥayrû'l-verâ³⁹
Ücret ile tutdı Cenâb-ı 'Atîk
Nâkaları eyledi teslîm aña
Nâmu o şahsuñ Abidullâh idi
Dîn-i Kureyş üzre idi ol zamân
İbni Ureykî diyü ma'rûf idi
Didi ki üç gice olunca tamâm

Virdi ḥaber mekr-i 'adûdan Ḥudâ
Oldı nevâzende-i kalb-i resûl
Şıdḳ u şafâyı aña kıldı maşîr
İtme mebtûñ bu gice cilve-gâh
Beyt-i Ebî Bekr'e gelüp nâ-gehân
Mekş ü karar itdi o reşg-i melek
Virdi ma'îyyetle seferden nişân
Eyledi bu şevk ile tarḥ u teraḥ
Oldı nümâyân eşer-i müdde'â
Bu şerefe dîde-güşâ-yı ümîd
Muẓmir idi va'de bu ḥayr-ı refîk³⁸
Eyledi âmâde iki râhile (9^a)
İtdi birin 'arz-ı resûl-i Ḥudâ
Birisi Kûsvâ biri Ced'â idi
Ḥazrete anı hibe bi'l-iḥtişâş
İtdi bahâsı-y-la karîn-i kabûl
İtdi sekiz yüz direme iştirâ
Bir kişi kim ola delîl-i tarîk
İtdi dem-i rihleti tefhîm aña
Ya'ni tarîk emrine âgâh idi
Şoñra hidâyet ile buldı emân
Ma'rifet-i râh ile mevşûf idi
Râhile ihzârına eyle kıyâm

(257.b.)

Oldı Ebû Bekr'e çü Faḥrû'l-beşer
Menzil-i pür-nûrına ol reşg-i mâh

Çünkü ḥaber-dâde-i emr-i sefer
Geldi yine itmege tedbîr-i râh

³⁴ Mekr: fikr, A, EH, SH. 35

³⁶ Beyân: 'ayân, İ.

³⁷ Medîd: mezîd, Ü.

³⁸ Va'de bu: va'de-i, A, EH, SH.

³⁹ 251 ve 252. beyitler, İ nüshasında mevcut değildir.

Didi 'Alî'ye o nebiyy-i enâm
Püşiş idüp Bürde-i pākimle sen⁴⁰
Hakḳ'a tevekkül idüp eyle şebât
Viridi aña cümle emānetleri
Her birin aşḥābına teslīm kıl
Olmağ ile zimmet ü 'ahdi emīn
Vaḳt-i 'aşā geçdiği sā'at hemān
Eylediler anda taraşşud tamām
Oldı 'ābā-puş-ı tevekkül o mäh
Viridin idüp āyet-i lā-yubşırūn
Her kime itdi-y-se işābet o ḥāk
Ḥaşm arasından o şeh-i dil-sitān
Gālib olup her birinüñ ğafleti

'Avn-i Ḥudā şavn-ı İlähī aña
Beyt-i Ebī Bekr'e gelüp der'c-aḳab
Geçdi çü Bi'set'den on üç yıl tamām
Eyleyüp ol mäh vedā'c-i vaṭan
Ya'ni o şeb leyle-i işneyn idi
Ba'zıları rihlet-i nefis-i nefis
Līk budur ḳavl-i şaḥīḥü'l-me'al
Eylediler ḥāşılı 'azm-i tarīk
Çün Cebel-i Şevr'e nüzül itdiler
Naḳl olunur ğāra gelince resül
Didi ki Şiddīḳ be-ḥakḳ-ı Ḥudā
Niçe zamāndır bu maḥall-i zalām
Ben ideyim aña muḳaddem nüzül
Eylemesün nesne işābet saña
Cümle cihātın ideyim cüst ü cü
Besmele-ğüyān o güzīn-i ricāl
Dest-i şerīfi-yle idüp iltimās
Çāk kılup cāmesin eylerdi sed
Güşe-be-güşe olıcaḳ raḥne-yāb
Her ne ḳadar var ise şakḳb u şigāf
İtmedi bir raḥneye şevbi vefā
Ser-be-ser eṭrāfını ğāruñ-tamām
Didi buyur ey şeh-i gerdün vaḳar

⁴⁰ Bürde: perde, EH.

Eyle bu şeb ḥāb-gehimde menām
Çekme elem düşman-ı ğaddārdan
Eyleme ol ḥār u ḥasa iltifāt
Didi benim zimmetim eyle berī
Tavşiyemi vaḳ'amı tefhīm kıl
Herkes emānātın iderdi rehīn
Oldı 'adū dār-ı nebīye revān
Cem'c ola tā müfterikān-ı ḥuşām
Eyledi bā-'avn-i Ḥudā 'azm-i rāh
Ḥāk-fişān oldı o mu'ciz-nümün
Ma'reke-i Bedr'de oldı helāk
Berḳ mişāli güzer itdi hemān
Görmedi ḳaṭ'ā biri ol ḥazreti

(272.b.)

Hem-dem ü hem-rāh idi hem reh-nümü
'Azm-i tarīḳ itdi o maḥbūb-ı Rab
Eyledi hicret o nebiyy-i hümām
Ol gice çıḳdı ḥarem-i Mekke'den
Evvel-i şehreyn-i rabī'ayn idi
Didiler işneyn idi yāḥud ḥamīs (10^a)
Leyle-i işneyn ola bī-ḳıyl u ḳāl
Oldı Ebū Bekr aña yār u refīḳ
Luṭf ile bir ğāra duḥūl itdiler
Eyledi çün luṭf ile ḳaşd-ı duḥūl
Yoluña ihlāş ile cāmım fidā
Belki ola mesken-i cins-i hevām
Şoñra sa'ādetle sen eyle duḥūl
Her ne olursa baña olsun baña
Pāk ideyim her ṭarafın sū-be-sū
Ġāra nüzül eyledi bī-ınfī'al
Ḳanda ki bir şukḳbe iderdi temās
Bir yaña eylerdi daḥi vaż'c-ı yed
Sedd için eyler idi şakḳ-ı şiyāb
Cümlesini eyledi sed bī-güzāf
Ökçesini eyledi taḥmīn aña
Eyledi taḥḥīr o Sadīḳ-ı hümām
Devlet-i teşrifüne dil-beste ğār (10^b)

Luṭf ile m̄ānende-i genc-i zemīn⁴¹
 Üç gice ol ġārı o k̄ān-ı vefā
 Oldı çü mihmānı ūeh-i ercümend
 Nūrı olup feyṣ-resān-ı cebel
 İtdi kudūmi-y-le o kudsī-siriūt
 Fi'l-meūel oldı o ūeh-i k̄ā'ināt
 Mihr idi ġüyā o ḫābībū'l-ḫulūb
 Ġāra girince o ūeh-i ins ü cān
 Menzil-i ḫākī idi bī-irtiyāb
 Eyledi Yūnus gibi Faḫr-i cihān
 Yūsuf-ı Şiddīḫ gibi yā meger
 Girye-kūnān oldı ġürūh-ı melek
 Çarḫ-ı berīn üzre degüldür nücūm
 Şanma ūafaḫ ḫān tere batdı felek⁴³

Çünkü olup perde-i zulmet nihān
 Baḫdı Ebū Bekr'e o maḫdūm-ı nās
 Sırrını luṭf ile idince su'āl
 Elleri ni ḫaldırıp itdi du'ā
 Ey Şamed ü Ḳādir ü Rabb-i Raḫīm
 Eyle Ebū Bekr'e 'atāyı sezā
 Oldı o dem lāyih-ı ḫalb-i resūl
 Faḫr-i cihān itdi iūāret āna
 Geldi biri virdi Ḳureyū'e ḫaber
 Didi zihī ḫasret ü fikr-i muḫāl
 Māh-ūifat itdi ūebān-geh zuhūr
 Vaḫt-i mūrūrunda o gerdūn-cenāb
 Olmadı ḫaṭ'ā birinüzde ḫaber⁴⁶
 Bu ḫaber oldı sebeb-i iūtibāh
 İtmiş idi ferū-i nebīde menām
 Ferū-i mu'allāya idenler naḫar
 Çünkü ūabāḫ oldı çü nūr-ı celī

Oldı nihān anda nebiyy-i Emīn
 İtdi ḫarīn-i ūeref-i iḫtifā
 Olsa nola rif'at ile ser-bülend
 Üstine nūr indi anuñ fi'l-meūel
 Ġārı nümūdār-ı riyāz-ı bihiūt
 Zulmet-i ġār içre çü Ab-ı ḫayāt
 İtdi o dem ebr-i ḫafāya ġurūb
 Oldı ġüneū zīr-i zemīnde nihān⁴²
 Ol gice beytū'ū-ūeref-i āfitāb
 ḫavūala-i māhī-i ġārı mekān
 Çāh-niūin oldı o ḫayrū'l-beūer
 Üstine döndi o mehūñ nūh felek
 Ḳatre-i eūk itdi felekden hücūm
 Şerm ile ḫān aḫladı ḫayl-i melek

(309.b.)

Nūr-ı ūabāḫ ile ġörindi cihān
 Ġördi ki yoḫdur üzerinde libās
 Eyledi Şiddīḫ āna taḫrīr-i ḫāl (11^a)
 ḫayr du'āda bu idi müdde'ā⁴⁴
 Ḳullarına raḫmeti bī-ḫad Kerīm⁴⁵
 Cennet-i a'lāda refīk it baña
 Vaḫy-i İlāhī ile ḫüsn-i ḫabūl
 Ḳıldı icābetle biūāret āna
 Gitdigin ol server-i 'āli-siyer
 Gitdi o sulṫān-ı refī'ū'l-menāl
 Eyledi cem'iyetünüzden mūrūr
 Baūuñuza ḫahr ile ūaçdı türāb
 ḫāk be-ser ey fi'e-i bī-baūar
 Eylediler raḫne-i derden niġāḫ
 Şīr-i ḫudā ḫayder-i 'āli-maḫām
 Didi firāūında yatur bī-ḫaber
 Oldı bedīdār-ı Cenāb-ı 'Alī

⁴¹ Zemīn: defn, SH.⁴² Zemīnde: zemīnden, İ.⁴³ M, H, Ü, İ nüshalarında bulunmayan bu beyit, A, EH, SH nüshalarında mevcuttur.⁴⁴ ḫayr: ḫayra, İ.⁴⁵ ḫad: ad, Ü.⁴⁶ Birinüzde: birinüzden, M, H.

Dibi Ebû cehl'e şekâvet-siyer
Gördiler ol mâha bedel Hâyder'i
Bildiler a'câda ki o şîr-i Hudâ
Başlarını yokladılar ser-be-ser
Başına toz koptı o bed-dillerün
İtmek için reh-güzerin cüst ü cû

Hâyf u dırîğ oldı muhaqqak haber
Oldı füzün hayret ü miñnetleri (11^b)
Nefsini ol şâh için eyler fidâ
Hâk ü gubâruñ eşerin buldılar
Gıtdigini bildiler ol serverün
Her tarafa oldı perişân 'adû

(332.b.)

İtdiği dem gârı müşerref o mâh
Piş-geh-i gâra gelüp 'ankebüt
İki kebüter daği oldı hemân
Kim o kebüterler olup muhterem
Şaydılar oldı bu yüzden harâm
Anlara hürmetle resül-i Hudâ
Lâne olup anlara taraf-ı Harem
Olmağ ile perde-keş-i bâb-ı gâr
Eyledi ol gârı Habîb-i İlâh
Perde-keş oldukça cihâna zâlâm
Aña karındaşı olup hem refîk
Gündüz olup ra'y-i gânemde devân⁴⁷
Her ne Kureyş itdi ise kıyl u kâl

Eyledi mestür anı hıfz-ı İlâh
Oldı ber-âverde-i târ-ı büyüüt
Beyza-nih-i maḥfaza-i âşiyân
Olmuş idi aşı-ı hamâm-ı Harem
Eylediler hizmet-i Fahrü'l-enâm
Neslinün ibkâsına itdi du'â
Peççeleri oldı füzün dem-be-dem
Oldı örümcek daği hizmet-güzâr
Devlet ile üç gice ârâm-gâh
Hâzret-i Esmâ getirürdi ta'âm
Eyler idi hizmet-i emr-i tarîk
Gâra gelürdi gice'Âmir nihân (12^a)
Eyler idi hâzrete nakl-i me'âl

(345.b.)

Devlet ile ol şeh-i 'âlî-vaqâr
Gâruñ önünde kad-ı insân kadar
Geldi iki vahşî kebüter hemân
İtdi örümcek daği ta'lik-i târ
Mekke'nün eṭrâfını çünkim 'adû
Rûḥ-şifât dîdeden oldı nihân
'Âkîbet-i kârda ol tã'ife
Kâyif odur tâbi'-i âşâr olur
Anları ol kâyif idüp der-kaḫâ
Tâ Cebel-i Şevr'e o kavm-i 'anûd
Ol süfehâ elde 'aşâ ve su'ûf⁴⁹
Eyleyüp eṭrâfi ihâṭa tamâm⁵¹

Ol gice kim eyledi teşrif-i gâr
Oldı 'ayân rât dinür bir şecer
Eylediler beyza ile âşiyân
Oldı der-i gâra o dem perde-dâr⁴⁸
Eyledi cem'iyet ile cüst ü cû
Bulmadılar hâk-i rehinden nişân
Kâfiye-veş oldı revî kâyife
İzleyerek vâkıf-ı reh-vâr olur
Ol süfehâ itdi aña iktifâ
Kâ'if ile eyledi kaşd-ı şu'ûd
Her biri püyân u devân bî-vuḫûf⁵⁰
Eylediler bulmağ için ihtimâm

⁴⁷ Devân: revân, A, EH, SH, Ü, İ.

⁴⁸ Der-i gâra: gâra daği, İ.O dem: hemân, EH.

⁴⁹ su'ûf: süyûf, A, EH.

⁵⁰ Devân: revân, SH, İ.

⁵¹ Eṭrâfi: eṭrâfin, EH.

Bilmediler Hâk'dur anuñ rehberi ⁵²
 Eyleyüp eṭrāfımı geşt ü güzer
 Gördiler itmiş iki vaḥşī ḥamām
 Beyzaları lānede şāhid aña ⁵⁴
 Perde-keş olmuş aña hem ʿankebūt
 Düşmana bu şüret olup dil-fırīb
 Eylediler piş-gehinden güzer
 Hıfz-ı Hudā bir kula olduḡda yār
 Ğārda ol dem o şeh-i kâʿināt
 Hāzret-i Şiddīk nıgeh-bān idi
 Dir idi ey seyyid-i ʿālī-neseb
 Nefsim için şanma bu giryānlıḡım
 Ḥavfım odur kavm-i ceḫā-kārdan
 Yoluña biñ şıdḡ ile ḡurbān bu cān
 Dirdi Ebū Bekr'e o kān-ı şeref
 Baḡdı Ebū Bekr'e resūl-i kerīm
 Hāḡḡ'a münācāt idüp itdi recā
 Gördi Ebū-Bekr-i şadāḡat-penāh
 Didi resūle bizi bu keḡ-naḡar
 Didi nebī çekme şaḡın izṭırab
 ʿAlḡama kim ḡayif idi anlara
 Naḡş-ı eḡer bunda olup münteḫī
 Şaḡda mıdır şolda mıdır ol ḡümā
 Hıfz-ı Hudā oldu resūle penāh
 Geldi Ümeyye fem-i ḡāra ḡarīb
 Gördi kebūterler olup lāne-sāz
 Medḡal-i ḡāra daḡı bir ʿankebūt
 Didi daḡı toḡmadan ol āfitāb
 Ğayri maḡhalde idelim cüst ü cū
 Çünki işitdi anı Şiddīḡ-ı pāk
 Tāzeleri ḡavmüñ olup rū-be-rāh
 Gördiler itmiş aña ṭarḡ-ı büyūt
 Ricʿat idüp ḡavme o vaḥşī dilān
 Didiler itdük aña şarf-ı naḡar ⁵⁶

Eyler anı keyd ü ḡaṭardan berī ⁵³
 Eylediler çün der-i ḡāra naḡar
 Piş-geh-i medḡal-i ḡārı maḡām (12^b)
 Şanki beşer uğramamış ol yaña
 Eylemiş eṭrāfına ṭarḡ-ı büyūt
 Olmadılar cānib-i ḡāra ḡarīb
 Bulmadılar ruḡşat-ı şarf-ı naḡar ⁵⁵
 Ezʿaf-ı eḡyā olur āhen ḡişār
 Hāl-i ḡıyām ile iderdi şalāt
 Guşsa-i cānān ile giryān idi
 İşte seni ḡavmüñ iderler ṭaleb
 Hāzretine oldu perişanlıḡım
 Olmayasın mekr ile āzürde sen
 Olmasun āzürde vücūduñ hemān
 İne İlāhī meʿanā lā-teḡaf
 Gördi olur muḡtarib-i ḡavf u bīm
 Oldı sekīne aña luṭf u ʿaṭā
 ḡāra muḡābil biri eyler nigāh
 Şimdi görüp anlara eyler ḡaber
 İtdi melek aña cenāhın ḡicāb (13^a)
 Geldi fem-i ḡāra didi anlara
 ḡanda mürūr eyledi bilmem rehi
 Oldı mı yā sāʿid-i şavb-ı semā
 Saʿyin o bāṭıllaruñ itdi tebāh
 Oldı nümāyān aña naḡş-ı ḡarīb
 Kimse aña eylememiş türk-tāz
 Eylemiş āvihte tār-ı büyūt
 Bunda beşer nevʿine yok feṭḡ-i bāb
 Yoḡsa degül maṭlaba şāyeste bu
 ḡalmadı anda keder ü vehm ü bāk
 Eylediler cānib-i ḡāra nigāh
 Vaḥşī kebūterler ile ʿankebūt
 Eylediler şüret-i ḡālī beyān
 Eylememiş kimse o ḡāra güzer

⁵² Hâk'dur: Hâk'dan, SH.

⁵³ Keyd ü: kendü, Ü.

⁵⁴ Bu beyit, EH nüshasında yoktur.

⁵⁵ Şarf: ṭarf, İ.

⁵⁶ Şarf: ṭarf, İ.

Hâşılı ol kavme gelüp ye's-i tām
 ʿAciz olup âhir o ehl-i cefā
 ʿAvdeti emrinde idüp güft ü gū
 Melʿanet-i zātı kadar ol gürūh
 Didi Ebū cehl-i cehennem-mesīr
 Yüz deveyi benden alup bī-gümān
 Neşr-i kabā'il için ol bed-edā

Üç giceden şoñra o Faḥr-i cihān
 Ka'be'ye düşdi elem-i hicreti
 Ka'be nola bağrına taş başsa āh
 Ka'be işitdi sefer-i Aḥmed'i⁵⁷
 Süziş-i hicrānı virüp tāb u teb
 Ka'be'nün erkān-ı çehārı müdām
 Ka'be'de şanma görinen zer-niṭāk
 Ḥasret-i vaşlı-y-la dü mişrā^c-ı bāb.⁵⁸
 Süziş-i hicrān ile Ḥicr ü Ḥaṭīm
 Girye-i hicrām düşüp Zemzem'e
 Firḳatin endişe idüp şubḥ u şām
 Eyledi çün hicret o şāh-ı celīl
 ʿAvdeti ümmīdine rükn ü maḳām⁵⁹
 Gitdi çün ol serv-i me'ālī-ḥirām
 Mekke olup bir şadef-i bī-güher
 Çıkdı o dūr-dāne-i baḥr-i şeref
 Merve nola olsa Şafā'dan ba'īd
 Her ne kadar eylese sa'y-i sürür
 Gitdi çün ol māye-i şıdk u sedād
 Düşdi derūn-ı ʿArafāt'a gümüm
 Hâşılı ol ḥasret ü ḥüzn-i firāk
 Mekke ahālisine geldi fütūr
 Dost degül düşmen olup bī-dimāğ
 Gerçi cefā-kār idiler şüretā
 Şüret ü zāhirde idenler ḥilāf
 Maḥmideti zātına besdür bu ḥāl
 Menḳabet-i fazlına yok ḥadd ü ʿad

⁵⁷ Ka'be: çünkü, A, EH.

⁵⁸ Dü: dir, H. Vaşl: vaşlat, EH.

⁵⁹ ʿAvdeti: da'veti, Ü.

Şehre rucū^c eylediler bi't-tamām
 Oldılar endūh ile rū-der-ḳafā
 Başladı tedbīr-i saḫīfe ʿadū (13^b)
 Eyledi zu'cınca beyān-ı vüçūh
 Anları kim ḳatlı ide yāḫud esīr
 Māl-i ʿazīm ile olur şādmān
 Eyledi ichār-ı nidā vü şadā

(398.b.)

Oldı Medīne tarafına revān
 Oldı siyeh-pūş-ı ğam-ı ḥasreti
 Eyledi hicret o nebiyy-i İlāh
 Bağrına başdı Ḥacerü'l-Esved'i
 Eyledi mizāb-ı zeri huşg-leb
 Çār cihetden aña nāzır tamām
 Çille-nişin itdi anı ol firāk
 Çāk-i girībāna iderdi şitāb
 Sürdi yüzün yirlere oldı muḳīm
 İtdi niçe ḥasret ile zemzeme
 Mültezem itmişdi ğamın iltizām
 Oldı teḥī-sīne maḳām-ı Ḥalīl
 Eyer idi Ka'be'ye ḳarşu kıyām (14^a)
 Ḥāb-ı şafāyı Ḥarem itdi ḥarām
 Sīnesini eyledi çāk-i keder
 Şanki güher eyledi terk-i şadef
 ʿUmre ʿadīl idi o zāt-ı sa'īd
 Merve Şafā'ya idemezdi mürür
 Düşdi hemān sūḳ-ı Münā'ya kesād
 Eyledi her cānibe ḫayret hüçüm
 Cümlesinün ṭāḳatini itdi ṭāk
 Ḳalması bir kimsede şevḳ u sürür
 Sīnelerin eylediler dāğ dāğ
 Her biri ma'ñide ḳul idi aña
 Şāhid idi şıdkına bī-iḫtilāf
 Düşman ola şāhid-i fazl u kemāl
 Eyleyelim yine rucū^c-ı şaded

(425.b.)

Çün giceden itdi güzer bir zamân
 Eyledi ardınca Cenâb-ı 'Atîk
 Bende-i âzâde-i Şiddîk idi
 'Âmir o hayr-ı 'ataka-yı 'Atîk
 Ecr-i delâletle idüp kisb-i şân ⁶⁰
 Semt-i güriz ile idüp kaç'ı râh
 Ol deve kim aña binerdi o mâh
 Çarh degül 'arşa nola itse nâz ⁶²
 Nâka-süvâr olsa o nûr-ı Şamed
 Taht-ı Süleymân degül eflâk hem
 'Azm-i reh itdükde o i'caz-fen
 Nâkasınıñ pâyına yüz sürdi arz

Var idi bir pîre-zen-i nîk-nâm
 Olmağ ile ya'ni müsünne o zen
 Ehl-i sebîle idüp ikrâm-ı tām
 Anda sa'adetle Cenâb-ı resûl
 Etfîmeden itmek için iştirâ
 Laħm yahud var ise ħurmâ ve şîr
 Laħm u lebenden ne ise mâ-ħazar
 Pîre-zen ol şâha idüp i'tizâr
 Olsa ğıdâya müte'allik eger
 Nesnesi olsa bu zen-i 'âcize
 'İzzet-i miħmân baña sermâyedür
 Eyledi 'özrinde yemîn-i belîğ
 Ķudretim olduĶça idüp sa'y-i tām
 Olsa civarımnda daħi iħtidâr
 Lîk bu sâl olmadı maħsülümüz
 Olmadı etrâfa ba'îd ü Ķarîb
 Gördi o peygamber-i i'câz-dem
 Luţf u nevâzişle o şîrîn-maĶâl
 Didi ki za'f ile olup müstemend ⁶⁵

Nâka-süvâr oldu o Fahr-i cihân
 'Âmir'i irdâf ile 'azm-i tarîk
 ŞadıĶ idi mazhar-ı tevfiĶ idi (14^b)
 Ķidmet için oldu refîĶ-ı tarîk
 İbni Ureyķit daħi oldu revân
 Oldılar âsûde-i Ķıfz-ı İlâh ⁶¹
 ŞevĶden itdi feleĶi cilve-gâh
 Râkibi oldu o şeh-i ser-firâz
 Taht-ı Süleymân'a düşerdi Ķased
 Reşğ ile ser-geşte idi dem-be-dem
 Ķâr-ı cebel Ķaldı Ķüşâde-dehen
 Ķâk-i rehi oldıĶın eylerdi 'arz

(437.b.)

Ķayme-nişîn idi yol üzre müdâm
 Kendüyi itmezdi nihân kimseden
 Eyler idi bezl-i şarâb u ta'âm
 Eyledi hem-râhları-y-la nüzül
 Didi o şâhen-şeh-i her-dü-serâ ⁶³
 Eyle bahâsı-y-la bizi vâye-Ķîr
 Eyleyelim def-i melâl-i sefer
 Didi ki ey Ķayf-ı kırâmi-şî'âr (15^a)
 İtmez idim ĶiĶ bahâya nażar
 Minnet-i cân idi ziyâfet size
 Hem ser ü sāmânıma pîrâyedür
 NesneĶiĶim olsa degüldür dırîğ
 Ķâle göre eyler idim iħtirâm
 Ķâbil idi mâ-ħazar-ı müste'âr ⁶⁴
 Oldı Ķasâret-zede me'mülümüz
 Feyza-i bārân-ı semâdan naşîb
 Ķayme kenârında turur bir Ķanem
 Pîre-zene itdi Ķanemden su'al
 Oldı tarîĶ-i reme-i Ķüsfend

⁶⁰ Ecr: emr, A, EH, SH.

⁶¹ M nüshasında, 431 ve 432. beyitlerin birinci ve ikinci mısraları, yanlış olarak bir beyit hâlinde yazılmış, diğeri iki mısra unutulmuştur.

⁶² Çarh: çarha, EH.

⁶³ Her-dü-serâ: devlet-serâ, İ.

⁶⁴ Müste'âr: isti'âr, İ.

⁶⁵ 456 ve 457. beyitler, EH nüshasında bulunmamaktadır.

Pîre-zene didi o maqbûl-i Rab
 Didi ki ey dayf-ı kirâmî saña
 Var ise anda lebene ihtimâl
 Oldı muraħħaş çün o Faħr-i cihân
 Eyledi fermâna itâ^cat ğanem
 Zahrın idüp keff-i şerîfi-y-le mes
 Besmele-güyân o nebiyye-i güzîn
 Hâlık-ı Bî-çün'a şenâ eyledi
 Oldı mübârek elinüñ bî-gümân
 Eyledi ol mertebe idrâr şîr
 Luţf ile evvel içürüp cümleden
 Eyledi hem-râhların şâniyâ⁶⁷
 Kendileri eyledi tâ şoñra nüş
 Her biri ber-vefķ-ı merâm oldı şîr
 Ol ğanem-i muğtenemi der-^caķab
 Oldı leb-â-leb yine şîr ile zarf⁶⁸
 Pîre-zene eyledi luţf u ^catâ
 Kıldı vedâ^c ol şeh-i ferħunde-câh
^cAzm-i reh itdükde o şâh-ı celîl
 Pîre-zenüñ zevci gelüp nâ-gehân
 Eyledi aħvâl-i lebenden su'âl
 Kankı kerîm itdi bu şîri kerem
 Zâr u zebün ol ğanem-i müstemend
 Zevci Ebû Ma^cbed'e ol pîre-zen
 Didi gelüp bir iki dayf-ı kerîm
 Dayf velî maţla^c-ı ħüsn ü behâ
 Zât-ı mu^callâsı cemîl ü melîh
 Yümn-i ħudümü şeref-i ins ü cân
 Oldı mübârek ħademi her taraf
 Hânķ-ı ^câdat ile bî-iştibâh
 Zât-ı kerîminde ^cayân fazl-u cüd
 Mu^ccizesin ħaķķ-ı ğanemde ^cayân
 Çünki tamâm oldı siyâķ u sebâķ
 Didi dirîĝâ o şehi görmedim

Şaĝmasına var mı icâzet ^caceb
 Vâlide vü vâlidim olsun fidâ
 İzn ü icâzet size bî-ķıyl u ħâl
 Ol ğaneme itdi işâret hemân
 Pîş-geh-i ħazrete geldi o dem
 Zar^cına oldı ğanemüñ dest-res (15^b)
 Oldı meded-ħâh-ı Ĥudâ-yı Mübîn⁶⁶
 Hem berekât ile du^câ eyledi
 Mu^ccizesi mücib-i şîr-i revân
 Şîr ile pür oldı o zarf-ı kebîr
 Pîre-zeni eyledi şîr-i leben
 Ol leben-i şâf ile râhat-fezâ
 Didi hetî'en leke ħayl-i sürüş
 Cümlesine itdi kifâyet o şîr
 Bir daħi şaĝdı o kerîmü'l-ħaseb
 Eyledi bir cânibe ol zarfı şarf
 Ĥaymesine oldı kerâmet-nümâ
 Eyledi aşĥâbı ile ^cazm-i râh
 Geçmedi illâ ki zamân-ı ħalîl
 Ĥaymede gördi bereketden nişân
 Didi bu sâl olmuş iken ħaĥt-ı sâl⁶⁹
 Kimden irişdi bize fazl u ni^cam
 Ėayrı daħi yok şaĝılur ĝüsferd (16^a)
 Virdi vuķu^cı-y-la ħaber kışşadan
 Ĥaymemizi eyledi dârü'n-na^cim
 Kân-ı kerem menba^c-ı cüd u şehâ
 Nuţķ-ı dil-ârâsı belîĝ u faşîh
 Var ħademinde bereketden nişân⁷⁰
 Vâsıta-i ^cizzet ü faħr ü şeref
 Ayet-i kübrâ idi o reşĝ-i mâh
 Ĥâşlı bir mişli bulunmaz vücüd
 Şevherine eyledi bir bir beyân
 Düşdi Ebû Ma^cbed'e bir iştiyâķ
 Pây-ı mu^callâsına yüz sürmedim

⁶⁶ Mübîn: Mu^cin, A, EH, SH.

⁶⁷ Râhların: rehlerini, SH, İ.

⁶⁸ Yine: toh, EH.

⁶⁹ Sâl: mâl, İ.

⁷⁰ Bereketden nişân: bereket bî-gümân, A, EH.

Nür-ı Hudâ haqqı o zât-ı güzîn
 Güş-zedem oldu ki bir kām-kār
 Şübhesiz ol server-i Muhtār'dur
 Merdümek-i dīde-i Ümmü'l-ķurā
 Raħmet-i ʿālem kerem-i Kibriyā
 Niyyetim ol idi varup ol yaña
 Baħt müsāʿid olup ammā ki āh
 Yoħ haberim luř u ķerem eylemiş
 Nür-ı cemālin görecek vaķt imiş ⁷³
 Ħayf u dırıġā ki görüp Ħazretin
 Ħayf ki yār olmadı řāliʿ baña
 Sende řafā-yı şeref-i ru'yeti
 Baña nařīb olmaya dīdārı tā
 Bārī baña eyle řifātın beyān
 Vař-ı řerifi-y-le olup āřinā

ʿĀtike evřāf-ı resūli hemān
 Didi o reşg-i mehi gördüm ki ben
 Bihcet-i Ħüsn eyleyüp anda zühür ⁷⁴
 Ħüsn ü behā bihct ü nür u ziyā
 Ħüsn ü cemāli ķatı zāhir idi

Şubħ-ı münevver gibi ol vech-i Ħüb
 Münbelicü'l-vech olup ol zāt-ı pāk
 Vech-i Ħasen ile o řāhib-cemāl
 Mihr-i dırařřān gibi rařřān idi ⁷⁶
 Şubħ-ı dırařřān gibi tābende-rū ⁷⁷
 Mařrıķ-ı vechinde řuhūd-ı cemāl

İstediyim zāt idi ʿilme'l-yaķın
 Buldı nübüvvetle tamām iřtihar
 Bu şıfat ol řāha sezā-vārdur
 İki cihān faħri o Ħayrū'l-verā ⁷¹
 Muttaşıf-ı Ħātime-i enbiyā
 Bendeligim eyleyem iʿlām aña (16^b)
 Olmadı manzūrum o nür-ı İlāh
 Menzilimi reşg-i İrem eylemiş ⁷²
 Pāyına yüzler sürececek vaķt imiş
 Ez-dil ü cān idemedim Ħidmetin
 Saña nařīb oldu bu devlet saña
 Maşşere dek bende ġam-ı Ħasreti
 Virdim olur nāle-i vā-Ħasretā
 Eyleyeyim Ħilyesini Ħırz-ı cān
 Cān gözini eyleyeyim rüřenā

(505.b.)

İtdi bu vech ile ʿayān u beyān
 Ecmel idi mihr-i cihān-tābdan
 Dīdeye nür idi ķulūba sürür
 Olmuş aña mevhibe-i Kibriyā
 Rüşeni-i řalʿatı bāhir idi ⁷⁵

(510.b.)

Eyler idi luř ile cezb-i ķulūb (17^a)
 Olmuş idi māh-şıfat tāb-nāk
 Olmuş idi şems-i münir-i kemāl
 řalʿat-ı ferĦundesı tābān idi
 Ħüşni řafā-bařř-ı cihān sū-be-sū ⁷⁸
 Olmuş idi bāriķa-başş-ı kemāl

(516.b.)

⁷¹ Faħri o: meşarı, A, EH, SH.⁷² Menzilimi: menzilimiz, A, SH.⁷³ Bu beyit, EH nüshasında mevcut deġildir.⁷⁴ A nüshasında, nüsha farkı olarak bu mısraın karřılıġında ayrıca: "Ya ʿni olup Ħüşni bedī ʿü'z-zühür "mısraı derkenar olunmuştur.⁷⁵ Rüşeni-i: rüşeni vü, EH.⁷⁶ Bu beyit, EH nüshasında yoktur.⁷⁷ Şubħ: mihr, EH.⁷⁸ Şafā: ziyā, EH, SH.

Olmış idi hılkati gâyet laţif
 °Uzv-ı şerîfi mütenâsib idi
 Zâtı olup gevher-i baħr-i kemâl
 Ser-be-ser a°zâ-yı şerîfi hemân
 Olmadı °arız aña za°f-ı beden
 Hüsni tenâsüble bulup i°tidâl ⁷⁹
 Hılkat ü fıtratda o dürr-i semîn
 Mu°tedilü'l-laħm idi ol gül-beden
 A°del-i hılkı idi o cism-i şerîf
 Hılkat ü fıtratda o simîn-beden

Oldı sa°âdetle o zât-ı besîm
 Hîn-i mülâkât o cemîlü'l-cemâl
 Vech-i şerîfi meħ-i tâbân idi
 Hüsni ü behâda ruħ-ı ferruħları
 Bîni ve ruhsârũn iki cânibi
 Gâyet-i hüsni ile olup müstenîr
 Her ne cihet zâtına olsa nazâr
 Her taraf esbâb-ı melâħat bedîd
 Dil-keş olup bîni ve hadd ü cebîn
 Gözleri mâ-beyni kaşı arası
 Ol meh-i tâbân-ı cemîlü's-şiyem
 Hüsni-i cihân-tâb ile meşhûr idi
 Her taraf olmuş idi hüsni ü cemâl

Aħsen idi °ayn-ı Hâbîb-i İlâh
 Ya°ni olup nûr-ı siyâhı şedîd
 Dil-keş idi aħsen ü ecmel idi
 Gözleri şehbâz-ı melâ'ik-şikâr
 Olmuş idi gözleri gâyet güzel

Kirpigi evşâfını ehl-i nazâr
 Ya°ni ki müjgân-ı Cenâb-ı Resûl
 Şüret-i nevk-i müje-i dil-sitân

Kim ne semîn idi ne gâyet nahîf
 Bir birine ya°ni münâsib idi
 Anda bedîdâr idi hüsni ü cemâl
 Hadd-i tenâsübde idi bî-gümân
 A°del ü ekmel idi ol sim-ten
 Zâtına maħşûş idi hüsni ü kemâl
 Şanma za°if ola yâ gâyet semîn
 Nisbet olunmaz idi za°f u simen
 Kim ne semîn idi ne gâyet nahîf
 Aħsen idi cümle-i maħlûkdan

(526.b.)

Hüsni leţâfetde vesîm ü kaşîm
 Olmuş idi câmi °i hüsni ü kemâl
 Ruħları güyâ gül-i handân idi
 Oldı nümâyende-i verd-i tarî
 Cebhesi dem dîdesi hem hâcibi
 Maşrıq-ı nûr idi çü mihr-i münîr
 Hüsni ü behâ anda idi ser-be-ser
 Hüsni ü behâ nûr-ı şabâħat bedîd ⁸⁰
 Maşrıq-ı nûr idi o vech-i mübîn
 Olmuş idi hüsni ile ay pâresi
 Olmuş idi hüsni ü behâda °alem
 Hüsni şafa-baħş-ı dil-i hür idi
 Zâtına pîrâye-i hadd-i kemâl

(539.b.)

Kim ağı ağı idi siyâhı siyâh
 Oldı sefidî daħi gâyet sefid
 Sürme-i kudretle mükeħhel idi (18^a)
 Kirpigi şeh-perr-i leţâfet-şic°âr
 Anda bedîdâr idi sun °-ı ezel

(544.b.)

Ṭûlu teşennâ ile vaşf itdiler
 Olmuş idi muttaşif-ı vaşf-ı ṭûl
 Münħarifü's-şekl idi güyâ hemân

⁷⁹ Maħşûş: muħtaş, A, EH, SH.⁸⁰ Bedîd: mezîd, Ü.

Uçları kirpiklerinün ser-be-ser
Kim şaf-ı müjgānda bu vaşf-ı cemāl
Bu şıfat ile müje olsa bedīd
Her müje-i dil-keşi ra'nā idi ⁸¹

Olmış idi şavtı cehīr ü bülend
Hem suhanın eyleyüp a'lā tamām ⁸²
Cehr ile söylerdi sözün ol resül
Sözleri merdāne iderdi zühūr ⁸³
Şavt-ı dil-ārāsı cehīr ü bülend
İtse tekellüm o şeh-i ins ü cān
Mantıķı şīrīn ü kelāmı laţīf
Her suhan-ı efşahı faşlü'l-ħiţāb

Gerden-i pākinde olup i'tidāl
Safvet-i tām ile olup şāf ü pāk
Hey'et-i hulķīsı olup dil-pesend
Tal'atına şems ü kamer müşteri
Gerdeni gerdūna idüp feyz-i nūr
Şem'a-yı sīmīn gibi pūr-āb u tāb

Liħye-i pākinde olup i'tidāl
A'del-i vech üzre olup mū-be-mū
Mūlarına olsa nazār şık idi
Mu'tedilü'ş-şe'r idi ol ħaţţ-ı ħūb
Ĥaţţ-ı şerīfī o şehūñ bī-gümān

Kāmil ü zībā idi ebrūları
Hey'et-i Zībāsı muķavves idi
Hem olup ebrūsı tavīl ü etem
Aķren-i kavil ile bu oldu me'al
Olmağ ile şekl-i muķavves hemān
Olmadı ammā ki ħaķıķatda bil

Oldı bükülmüş gibi ħīn-i nazār
Bihcet ile tūlma oldu delīl
Olmüş olur ħüsn ü behāda mezīd
Ecmel idi aĥsen ü zībā idi

(551.b.)

Nuţķ-ı dil-ārāsı ħalāvetde ķand
Şavt-ı cehīr ile iderdi kelām
Şübhe ve şek eylemez idi ķabūl
Yok idi lafzında ħafā vü fütūr
Sözleri dūr-dāne-i 'ālem-pesend
Eyler idi lafz-ı şerīfīn 'ayān
'Aşık-ı güftārı vazīc ü şerīf
Ĥaķķ ile şıdķ ile bedī'ül-cevāb (18^b)

(559.b.)

Sāţı' idi pertev-i nūr-ı cemāl
Māh-şıfat olmuş idi tāb-nāk
Oldı leţāfetle tavīl ü bülend
Zühre esīr-i beden-i ezheri
Pertevi eylerdi felekde zühūr
Şem'ine pervāne meh ü āfitāb

(565.b.)

Olmüş idi ħilye-i ħüsn ü cemāl
Ĥūb-ter idi o ħaţţ-ı müşg-bū
Līk ne süst ü ne kıvrıcık idi
Her kılna ķul idi ehl-i ķulūb
Olmüş idi mu'teber ü dil-sitān

(570.b.)

Dil-keş idi ħācib-i dil-cūları
Ĥüsn ü leţāfetle mü'esses idi ⁸⁴
Ĥaşları mā-beyni açık idi hem (19^a)
Zāhir idi mertebe-i ittişāl
Zāhir olurdu şıfat-ı ıķtırān
Bir birine mülteşık u muttaşıl

⁸¹ Bu beyit I nüshasında yoktur.

⁸² Hem: her, A. Bu beyit, EH ve SH nüshalarında yoktur.

⁸³ 556 ve 557. beyitler, sadece SH nüshasında olup diğēr nüshalarda mevcut değildir.

⁸⁴ Ĥüsn ü leţāfetle mü'esses: şüret-i tuğra-yı muķaddes, A, EH.

Dide-i 'ibretle bakılsa hemân
Kaşları kavşine işâret idi

İtse sükût ol şeh-i rif'at-şî'âr
Zât-ı şerîfnde vaqâr u kemâl
Hî'n-i tekellümde olurdu 'ayân
Eyler iken lutf ile baş-ı maqâl
Kavl-i şerîfin idüp a'lâ tamâm
Samt-ı sükûnında cemîlü'l-vaqâr⁸⁶

Dürdan ol ecmel ü ebhâ idi
Kâmeti serv-i çemen-i i'tidâl⁸⁶
Ecmel ü ebhâ görünür dürdan⁸⁶
Ahsen ü ahlâ idi olsa qarîb
Hâşılı her vech ile nezdîk ü dūr
Rûyına bakdıkaç o mâhuñ müdâm

Manıtkı şîrîn ü dil-ârâ idi
'Aşık olup kavli-güher-bârına
Nuṭkı ḥalâvetle çü kand-ı nebât⁸⁸
Her ne kadar eylese baş-ı maqâl
Söyler idi rıfk ile ol reşg-i mâh
Nuṭka gelince o resûl-i Hudâ
Manıtk u elfâzi olup dil-sitân
Sırr-ı feşâhat aña maḥşûş idi

Fâşıl idi nuṭkı feşâhat ile
Rutbe-i 'ulyâda o zât-ı melîḥ
Her suḥanı Ḥaqq ile nâṭık idi
Hakk ile bâṭıl arasın bî-gümân
Her ne kadar olsa kelâmı kalîl
Ma'ni-yi bisyârı Ḥabîb-i Hudâ
Kavli olup câmi'-i şıdk u şavâb
Şıdk u şafâ kavline merhûn idi

Ol müjeler tîr idi kaşlar kemân⁸⁵
Ol müjeler sehm-i bişâret idi

(578.b.)

Zâhir idi 'izz ü celâl ü vaqâr
Olmış idi şâhid-i ḥüsn ü cemâl
Ḥüsn ü behâ ḥilye-i ḥüsn-i beyân
Zâhir idi ya'ni 'uluvv-ı cemâl
Şüret-i cehr ile iderdi kelâm
Söylese güftârı leṭâfet-niğâr

(584.b.)

Olsa qarîb ahsen ü ahlâ idi
Tal'atı âyine-i ḥüsn ü cemâl
Şaḥşı 'ayân idi hemân nürdan
Zâtına ḥıṣṣîşa idi ḥüsn ü zîb (19^b)
Nür idi ser-tâ-be-ḳadem maḥz-ı nür
Dideye gelmezdi kanâ'at tamâm

(590.b.)

Lafz-ı dürer-bârı mu'allâ idi
Sâmi'a müştâk idi güftârına
Her suḥan-ı dil-keşi Ab-ı ḥayât
Gelmez idi sâmi'a andan kelâl
Câna geçerdi sözi bî-iştibâh
Ahsen-i vech ile iderdi edâ
Oldı me'ânîsi bedî'ü'l-beyân
Nuṭkı belâgat ile maḥşûş idi

(598.b.)

Kâmil idi kavli belâgat ile
Olmış idi ya'ni belîg u faşîḥ
Kavline kirdarı muṭâbık idi
Fâşıl idi nuṭk-ı şerîfi 'ayân
Ma'ni-yi bisyâra olurdu delîl (20^a)
Lafz-ı kalîl ile iderdi edâ
Olmış idi sâ'ile ḳaṭ'î cevâb
Ḥüsn-i edâ nuṭkına maḳrûn idi

(606.b.)

⁸⁵ Ol müjeler tîr idi kaşlar: tîr idi müjgânları ebrû, A, EH.

⁸⁶ Sükûmnda: sükûṭnda, A, EH. Sükûnetde, İ.

⁸⁷ Ecmel: ekmel, EH.

⁸⁸ Ḥalâvetle: ḥalâvetde, İ.

Söylediği demde o kân-ı vefâ
 °Acz ü kelâl ile degül °illeti
 Eyler idi kavli-i şerîfin °ayân
 Nâdire-gû idi o şâhib-kemâl⁹⁰
 Her ne kadar itse sözün muhtaşar
 Olmaz idi ol şeh-i i°câz-gû⁹¹
 İtmez idi hem daği ikşâr-ı kâl

Sevķ-ı suhanda o cemîlü'l-beyân
 Sözlere güyâ dür-i manzûm idi
 Eblağ-ı kavli efşâh-ı terkîb ile
 Nazm-ı cevâhir gibi bî-ihtilâl
 Nuḡka gelince o mübârek lisân

Hem vasatü'l-kâme idi ol resûl⁹³
 A°del-i ḡadd ile olup bî-naẓîr
 Mu°tedilü'l-ḡadd idi ḡayrû'l-beşer⁹⁴

Farz olunur ise ger üç nihâl
 İki nihâlün arasında hemân
 Hüsni ü leḡâfetle olup müncelî
 Aḡsen ü elḡâf idi eşref idi

Nâzret ü bihcetle anuñ manzarı⁹⁵
 Mu°tedilü'l-ḡadd iken ol naḡl-i nâz
 Her ne kadar olsa bir âdem ḡavîl
 İtmîş idi şun°-ı ezel her cihet

Her cihet-i ḡadri mu°allâ idi⁹⁶
 ḡadri kemâl ile mu°allâ idi

Eyler idi ḡacet ile iktifâ
 Hüsni-i beyân üzre idi şoḡbeti⁸⁹
 Gelmez idi sâmi°a ḡaḡ°â gümân
 İtmedi kavli-i °abeşe işḡigâl
 Olmuş idi kavli müfîdü'l-ḡaber
 Keşret-i güftâr ile bî-ḡüde-gû
 Râbîḡa-i ḡacet idi her maḡâl⁹²

(613.b.)

Nazm-ı cevâhir ider idi hemân
 Hüsni-i feşâḡat ile mefhûm idi
 Vârid idi sözlere tertîb ile
 Eyler idi eylese başt-ı maḡâl
 Dürr ü cevâhir dökilürdi hemân (20^b)
 (618.b.)

Nisbet olunmaz idi efrâḡ-ı tûl
 Aña dinilmezdi ḡavîl ü ḡaşîr
 Nisbet olunmaz idi tûl u ḡaşar
 (621.b.)

ḡazret idi muttaşîf-ı i°tidâl
 Mu°tedilü'l-ḡadd idi Faḡr-i cihân
 Olmuş idi cümlesinüñ a°deli
 Cümleden a°lâ ve müşerref idi
 (625. b.)

Cümlesinüñ olmuş idi enzarı
 Olmuş idi muttaşîf-ı imtiyâz
 ḡâlib idi aña o ḡadd-i cemîl
 Zâḡımı mevşûf-i° uluvv-ı şîfat
 (629.b.)

Cümleden aḡsen idi a°lâ idi
 Cümleden ol aḡsen ü aḡlâ idi⁹⁷ (21^a)
 (631.b.)

⁸⁹ Hüsni-i: hüsni ü, M, H, Ü, İ.

⁹⁰ 609 ve 610. beyitler, Ü nüshasında yoktur.

⁹¹ Bu beyit, A, EH nüshalarında mevcud değildir.

⁹² ḡacet: ḡacib, EH.

⁹³ ḡâme: ḡâhir, A, EH.

⁹⁴ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁹⁵ EH nüshasında bu beyit iki kere yazılmıştır.

⁹⁶ Her cihet-i: mertebe ve, A, EH. Mertebe-i, SH.

⁹⁷ Aḡlâ: a°lâ, A, SH.

Oldı yanında rüfekâ-yı kirâm
Devr idüp etrâfını hürmet için
Hâle-veş etrâfda anlar ʿayân
Hâle içinde görünür mâh idi
Eyle anuñ hüsni andan kıyâs
İzz ü vaqâr üzre o ʿâlî-cenâb⁹⁸
Olmış idi şöhbeti şehd ü şeker
Şems ü kamer zerre-i dil-bend aña

İtmiş idi anı ihâta tamâm
Cümle müheyyâ idi hizmet için
Bedr-i tamâm idi o Faḥr-i cihân
Ḥayl idi hem-rehleri ol şâh idi
Mihr idi ol necm idi âḥâd-ı nâs
Anlara rıfk ile iderdi ḥitâb
Her suḥan-ı dil-keşi dürr ü güher
Gelmedi gelmez daḥi mânen aña

(639.b.)

Söylediği demde olup hep, ḥamûş
Her niçe dirse o celîlü'ş-şeref
Emrine sür'atle idüp imtişâl
Her biri hizmetde idüp ihtimâm

Ḳavlini cân ile iderlerdi gûş
Muntazır-ı emr idiler her taraf
Ḳâ'im idi hizmete bende mişâl
Emrine sür'atle iderdi kıyâm

(643.b.)

Rifât ü iclâl ile maḥdûm idi
Hidmetin eylerdi zemîn ü zamân
Ḳullıḡınuñ ḥasreti ins ü melek

İzzeti her hâlde ma' lûm idi
Başına dönmekde idi âsümân
Bende-i ser-geştesi başdan felek

(646.b.)

Yüzi güler bir şeh-i zî-şân idi
Eylediği demde kıyâm u cülûs
Aḥsen idi ecmel idi manzarı
Her ne cihet eylese âdem nazâr¹⁰⁰
Nâḫkâsı sehv ü ʿilelden berî
Olmış idi her sözi dürr-i şemîn
Ḥalkuñ olup efḍali hem ecmeli
Ekmel ü ecmel idi ol maḥz-ı nûr
Ḳalbi nice tâhir ise reybden
Zâhir ü bâḫın anı şun-ı ezel
ʿAyb u naḫîşa aña ḥâşâ muḥâl
Ḥılkat ü ḥulḳ ile celîl ü cemîl¹⁰¹
Cünbiş-i vaz' u ḥarekâti tamâm

Mihr-şifat vechi dıraḥşân idi (21^b)
Anda görünmez idi vaşf-ı ʿabûs
Bir gül idi ʿuzv-ı mübârekleri⁹⁹
Ḥüsni teraḳḳide idi ser-be-ser
Her ʿameli ḥabt u ḥalelden berî
Ḥaşv ü ʿabeşden kelimâti emîn
Aḥsen idi her şıfat-ı ekmeli
Yek ser-i mü yok idi ḥâşâ kuşûr
Pâk idi a'zâsı daḥi ʿaybdan
Eyledi maḥfûz-i ʿuyûb-ı ḥalel
Aḥsen ü ekmel idi fî-küllî-ḥâl
Şûret ü ma' nâda ʿadîmü'l-ʿadîl
İzz ü vaqâr üzre idi ve's-selâm

(659.b.)

⁹⁸ 636 ve 637. beyitler, sadece SH nüshasında mevcuttur.

⁹⁹ Bir gül: ekmel, A, EH, SH.

¹⁰⁰ Ne: ki, M, H, Ü, İ.

¹⁰¹ Celîl: ḥalîl, A, EH, -SH.

Olsun o sulţāna şalāt u selām
 Çünkü ʿadū bildi o reşg-i kamer
 Başlarına kıpdı kıyāmet hemān
 ʿAciz olup āhır o ehl-i cefā
 Şüret-i emrinde idüp güft ü gū¹⁰³
 Melʿanet-i zātı kadar ol gürūh
 Didi Ebū cehl-i cehenņem-mesīr
 Yüz deveyi benden alup bī-gümān
 Neşr-i kabāʿil için ol bed-edā¹⁰⁴
 İtmek için hāk-i rehin cüst ü cū

Eyleyelim yine rucūʿ-ı kelām
 Eyledi iclāl ile ʿazm-i sefer¹⁰²
 Her biri oldu ğam ile nā-tüvān
 Oldılar endūh ile rū-der-ķafā (22^a)
 Başladı tedbīr-i saķīme ʿadū
 Eyledi zuʿmınca beyān-ı vüçūh
 Anları kim ķatl ide yāhūd esīr.
 Māl-i ʿazīm ile olur şādmān
 Eyledi ichār-ı nidā vü şadā
 Bādiye-gerd oldu ʿadū sū-be-sū

(66g.b.)

İtdi Surāķa haber-i istirāk¹⁰⁵
 Cümle müretteb idi esb ü silāh
 Şarf-ı ʿinān itdigi dem ibtidā
 Hışm-ı Hūdā itdi anı rū-be-hāk
 İtdi teşeʿüm anı pür-havf u bīm
 Kıurʿa-ber-endāz olup ol bed-ķayāl
 Fāl-i sihāmı görünüp sehm-gīn
 Yüz deve sevdāsı ile nā-murād
 Gördi gider yolda şeh-i kāʿināt
 Şabr u şebāt-ı ķadem-i ittikāl
 Līk Ebū Bekr-i saʿādet-refīķ
 İtmek ile keyd-i ʿadūdan hāzer
 Yaʿni ki aʿdādan idüp ihtiyā
 Kıaşd-ı şıyānetle nıgeh-bān idi
 Gerķi bilürdi aña hıfz-ı İlāh

Eyledi bu niyyete şedd-i niķāk
 ʿAzim-i ķarīķ eyledi indeʿs-şabāh
 Oldı anuñ merkebi lağzīde-pā
 Oldı yakın olmağa anda helāk
 Oldı yine tābīʿ-i reʿy-i saķīm
 Eyledi bī-ķūde ķayāl-i muķāl
 Eyledi baķtın siper-i hışm u kīn
 Oldı yine ʿazīm-i rāh-ı ʿinād
 Eylemez etrāfına hiç iltifāt
 Eylemiş ol serveri āsūde-ķāl (22^b)
 İtmede nezzāre-i semt-i ķarīķ
 Her ķarafa her dem iderdi naķar
 İtmiş idi ķeşmini vaķf-ı şırāt
 Hāzret için vālih ü ķayrān idi
 Oldı umūrında naşīr ü penāh

¹⁰² Eyledi: eylemiş, SH.¹⁰³ Şüret-i: ʿavdeti, A, EH, SH.¹⁰⁴ Bu beyit H nüshasında bulunmamaktadır.¹⁰⁵ Haber-i: haber-i, A, EH.

Emr-i İlâh ile idi bu sefer
 Lîkin ider hayret-i ʿışk-ı Hâbîb
 Anlara olduḡda Surâka yakın
 Yaʿni ki zânûsına dek ol feres
 Düşdi yüzi üzre Surâka hemân
 Hayret ile eyledi âh u enîn
 Bildi neye uğradığın ol zamân
 Didi eyâ kân-ı kerem el-meḡded
 Bir nazar-ı ʿafv ile eyle nazar
 Cehl ü gurûr ile ben itdim haḡâ
 Didi Ebû Bekr'e o şâhib-kemâl
 Pursiş-i hâl eyledi Şiddîk aña
 Haçlet ile itdi Surâka beyân ¹⁰⁶
 Didi yanımda bu zevâd u metâʿ
 İtmediler zâd u metâʿa nazar
 Didi Surâka yine ey nûr-ı Haḡ
 ʿAvdetime eyledüñ emr-i şitâb
 Haḡḡ-ı şerîfuñ ola haḡḡ-ı emân
 Çünkü ola şevket ü şânuñ bülend
 Eyledi ihsân aña Faḡr-i cihân
 Kavme gelüp hâlini itdi beyân
 Didi nedür sizde bu fikr-i muḡâl
 Zât-ı Muḡammed katı zî-câhdur
 Kaḡḡ-ı ümîd eylesün aşḡâb-ı keyd
 Her neye eylerse ʿazîmet o mâh
 Cümleye haḡḡ üzre budur nuşḡ u pend
 Sözlerini güş idüp ol kavm-i dün
 Her biri zâhirde idüp ʿarz-ı lâf
 Bildi Ebû cehl-i keşîrû'l-hades

Mekr-i ʿaḡab-gîr aña bulmaz zafer
 ʿÂşık-ı bigâne-yi şabr u şekîb
 Raḡşını ḡabs eyledi ḡâk-i zemîn
 Yire geçüp bulmadı feryâd-res
 Muʿcize-i ḡazreti gördi ʿayân
 Rîkḡat idüp eyledi zâr u ḡanîn
 Didi tazallum iderek el-amân
 Ben ne ḡadar itdim ise kâr-ı bed
 Kim saña ḡâdir ide ḡaşd-ı zarar
 ʿAfv u mürüvvetle sen eyle ʿaḡâ
 Gör ki nedür maḡşadı eyle suʿâl
 Didi nedür söyle cevâbuñ baña (23^a)
 Her ne ki ḡaşd itdi nihân u ʿayân
 Cümle sizüñ baña emân el-vedâʿ
 ʿAvdet ü ricʿat ile emr itdiler
 Ben ḡuluña çeşm-i ʿinâyetle baḡ
 Eyle emân-nâme ile kâm-yâb
 ḡayd-ı ḡayât ile idem ḡırz-ı cân
 Ben olam âzâde-i bend ü kemend
 Nâme-i âzâdî ve haḡḡ-ı emân
 Oldılar âşüfte o sevdâiyân
 Oldı nühüfte size taḡkîḡ-i ḡâl
 ḡâfîz u Nâşır aña Allâh'dur
 Aña zafer-yâb olamaz ʿAmr u Zeyd
 ḡıldı müʿeyyed anı ʿavn-i İlâh
 Oldı ḡasâret aña ḡaşd-ı gezend
 Oldılar efsürde-i ye's-i derün
 Eyler idi ḡalbi ile iʿtirâf
 İtdiḡi tedbîrini ʿayn-ı ʿabeş (23^b)

(713.b.)

¹⁰⁶ Haçlet: hücut, EH.

Ehl-i Medīne o şehūn dā'imā
 Çıkdığını gūş kılup Mekke'den
 Cümle ahāli-i Medīne tamām
 Şevk-ı taḥassürle olup pür-ḥurūş
 Her gün olup vaḳf-ı reh-i intizār
 Devlet-i teşrīfin idüp ārzū
 Herkes idüp vaḳt-i seher 'azm-i rāh
 İtdiği dem ḍaḥve-i kübrā ḥulūl
 Şiddet-i şayf olmağ ile ol zamān
 Geldiği gün ol şeh-i 'āli-maḳām
 Gālib idi çün güneşūn tābişi
 Bir seher ol şems-i münīr-i kemāl
 Bedr-i cemāli-y-le idüp iltimāc
 Reh-güzer-i rifātı ol rāh idi
 Bir kişi bālādan iderken nazār
 Şevket-i zātından anuñ bī-gümān
 Her tarafā eyledi neşr-i şadā
 Maḫlabıñuz eyledi işte zuhūr
 Müjde-i teşrīfini gūş itdiler
 Gördiler ol māhı gelürdi seher
 Mihr-i cihān-tāb 'alem-dār aña
 Her cihetinde ḥaşem-i ma'nevī
 Karşu çıkup şevk ile pīr ü cüvān
 Buldı ahāli-i Medīne feraḫ¹⁰⁸
 Ol feraḫ u şevk u sürürüñ ebed
 Oldı mübārek ḳademinden hemān
 Kimdür o sulṫān-ı bülend-iştiḫār
 Vāsıṫa-i raḫmet-i Rabb-i Kerīm
 Şāh-ı rūsul ḫātīme-i enbiyā
 Aḫmed-i mürsel şeref-i kā'ināt
 Server-i Levlāk-i livā şāh-ı dīn
 Gördiler ol māhı gelür dürdan
 Dirdi gören rüyını ey nūr-ı pāk
 Oldı bedīdār o Ḥabīb-i Vedūd
 Zümre-i enşār u muḫācir tamām

Devlet-i teşrīfin iderdi recā
 Muntazır-ı rāh idiler merd ü zen
 Gözler idi yolları her şubḫ u şām
 Ser-be-ser olmuşlar idi çeşm ü gūş
 Yolda idi 'ayn-ı şıgār u kibār
 Her taraf eyleler idi cüst ü cū
 Yollara ḫasretle iderdi nigāh
 Şehre iderlerdi rucūc u ḳuḫl
 Gālib idi tābiş-i mihr-i cihān
 İtmiş idi her kişi 'avdet tamām
 Dāḫil-i beyt olmuş idi her kişi
 Zāhir olup eyledi 'arz-ı cemāl
 Oldı bedīd-i Şeniyyāt-ı Vidāc
 Kim taraf-ı Şām'a güzer-gāh idi
 Gördi gelür ol şeh-i 'āli-siyer
 Bildi odur maḫlabı ḳavmüñ hemān (24^a)
 Müjde-künān eyledi ḳavme nidā
 Çār cihet itmededür feyz-i nūr
 Cümle-i aḫbāb ḫurūş itdiler¹⁰⁷
 Meş'ale-keş piş-gehinde ḳamer
 Ḥayli melā'ik idi enşār aña
 İtdi aña bende niçe ḫusrevi
 Toldı sürür ile zamān u mekān
 Ḳalması bir sīnede ḫüzn ü teraḫ
 Mişlini görmüş degül idi eḫad
 Yirde beşer gökde melek şādmān
 Bā'ış-i raḫmet kerem-i Kirdgār
 Ḳullara sermāye-i fazl-i 'azīm
 Raḫmet-i Ḥaḳ mevhibe-i Kibriyā¹⁰⁹
 Dürr-i yetim-i şadef-i mümkināt
 Bār-geh-ārā-yı şaf-ı mürselīn
 'Alemler raḫşende ider nürdan
 Ḳurretü 'ayni biki rūhi fidāk (24^b)
 Ayet-i raḫmet idi itdi vürūd
 Eylediler cān ile iḳbāl-i tām

¹⁰⁷ Aḫbāb: aḫbābı, İ.

¹⁰⁸ Buldı: oldı, İ.

¹⁰⁹ Bu mısra ve müteākıb beytin birinci mısra'ı, EH nüshasında mevcut değildir.

Yolları tartıb iderek göz yaşı
Çarha çıkup velvele-i merhabā
Oldılar ol māha gürüh-ı kirām

Ṭābe'ye geldükde Cenāb-ı resül
Bir niçe gün geçdi o vaḥy-āşinā
Mescid-i ferḥunde-i ḥātur-rübā
Kim ki o mescidde ide bir namāz
Buldı o mescid şeref ü işühār
İtmek için dāḥil-i şehre nüzül
Geldi müsellaḥ bu ḳadar müslimīn
Nāḳa-yı Ḳuşvā'ya o 'āli-tebār
Reh-güzer-i 'izzete eflāk ü 'arş¹¹⁰
Rākib ü māşī olup eṣrāf hep
Bir birine sebḳat idüp her yaña
Anlara didār-ı şeh-i kā'ināt
Eyledi her cānibe neşr-i peyām

Çünkü Benī Sālim'e buldı vuşül
Evvel-i cum'a budur islāmda
Ḥutbe idüp anda resül-i Ḥudā
Ba'zı rivāyetde Ḳubā'da daḥi
Her biri eṣrāfuñ idüp ilticā
Ḥānesine herkes iderdı ümīd
Ba'zılar eylerdi cesāret tamām
Eshel-i def ile iderdı o māh
Rāh-ı şütürden o nebiyy-i cemīl
Dir idi fermān-ı İlähī baña
Nāḳa ki me'müredür itsün güzer
Cümle ahālī-i Medīne tamām
Cümleyi taṭyīb idüp ammā o māh
Luṭf ile taṭyīb kı lup yek-sere
Emr ider idi o cemīlü'l-behā

İtdi müje ḥidmet-i cārū-keşi
Ḥāk-i rehin eylediler tütüyā
Zemzeme-pirāy-i 'aleyke's-selām

(751.b.)

Rif'at ile itdi Ḳubā'ya nüzül
Eyledi bir mescid-i 'ālī binā
Oldı anuñ nām-ı şerīfī Ḳubā
'Umre şevābı-y-la olur ser-firāz
Oldı fazīlet ile şöhret-şi'ār
Cum'a günü göçdi Ḳubā'dan resül
Pür-ḥaşemet ḥalf u şimāl ü yemīn
Rif'at ü iḳbāl ile oldı süvār
Ḥaşret idi olmağa şıdḳ ile ferş
Hem-reh idi ol şehe eṣrāf hep
Muntazırān itdi teveccüh aña
Oldı hemān māye-i feyz-i ḥayāt (25^a)
Şıyt-ı taḥıyyāt u şalāt u selām

(764.b.)

Cum'a için itdi iḳāmet resül
Oldı edā eşref-i eyyāmda
Eyledi ādāb-ı belāḡi edā
Ḳılmış idi cum'a nebiyy-i saḥī
Eyler idi luṭf-ı nüzülin recā
Eyleye teşrīf o nebiyy-i sa'īd
Da'vete kim eyleye şarf-ı zimām
Ḥikmet-i ḡaybī ile āheng-i rāh
Eyler idi emr-i ḥuluvv-ı sebīl
Cümle umūrumda olur reh-nümā
Emr-i İlähīdür aña rāh-ber
Eyler idi da'vete iḳdām-ı tām
Nāḳa-süvār eyler idi 'azm-i rāh
Ḥayr ile eylerdi du'ā anlara
Nāḳayı terk ile 'alā-ḥālihā (25^b)

(779.b.)

¹¹⁰ 'İzzete: 'azmine, A, EH, SH.

Devlet ü 'izzetle Cenāb-ı resūl
 Hāl bu kim yok idi anda ümīd
 Bir kula Hāḳḳ'uñ ki ola rahmeti
 İster iseñ ger şıfat-ı Hālid'i
 Künyesi Eyyüb ile ma'ruḫdur ¹¹¹
 Menḳabet-i zātı olup bi-ḥisāb
 Besdür aña faḫr-i 'ayān u nihān
 Merḳad-i ma'lum-ı şıḡār u kibār
 Budur ümīd ola' o merd-i refīc
 Ola rızā-yı Şamedī'de müdām
 Cümle-i aşḫāb-ı resūle İlāh

Hānesine Hālid'üñ itdi nüzūl
 Kim ola mihmānı nebiyy-i sa'īd
 Kendi ayaḡı-y-la gelür devleti
 Zeyd idi enşārī idi vālidī
 Vaşf-ı 'alem-dār ile mevşūfdur ¹¹²
 Oldı niçe ḫıdmet ile kām-yāb
 Dārına mihmān ola Faḫr-i cihān
 Rüm'a vücūdı sebep-i iftiḫār
 Ḳurb-ı nebīde bize ferdā şefīc
 Rūḫını şād eyleye Rabbü'l-enām
 Ravza-i rıḫvānı iḏe cilve-gāh

* * *

¹¹¹ Ma'ruḫdur: ma'rūf idi, İ.

¹¹² Mevşūfdur: mevşūf idi, İ.